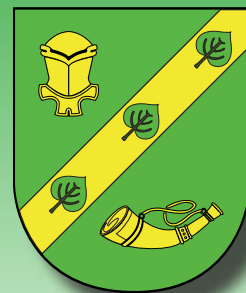

OBECNÍ ČTVRTLETNÍK ŘITKA

JARO
2021

ing. MOJMÍR JURČÍK:

„VÍTÁM VÁS
U NAŠICH
VČELIČEK!“

ČTRNÁCT ÚLŮ NA BUČINĚ

Elektroinženýr **Mojmír Jurčík** je jedním z mála říteckých chovatelů zručného a po všech stránkách užitečného hmyzu – včel medonosných. Ty – sotva vyletí z jednoho ze čtrnácti úlů, které obhospodařuje, jsou v lese. Jakmile ucítí pyl na poli, přeletí strakonickou silnicí a nikdo je v jejich pílí nezastaví...

Zapsal: Zdeněk Lebl

Foto: autor

Jak jste se k tomuhle ušlechtilému koníčku dostal, pane inženýre?

Zeť mně k mým sedmdesátinám přivezl úl a já ho odložil jako předmět, který tu možná bude nějaký čas překážet... Jenže příští rok mi do něho přivezl včely! Takže jsem si uvědomil, že je to vážné a že se do toho musím pustit. Psal se rok 2012.

A uspokojuje vás to – přece jen je s nimi dost práce...?

Ale zase prostřednictvím těch včeliček se leccos dozvím o přírodě. A protože ve svých letech stále chodím do práce, jsou pro mě báječným odreagováním, protože můžu myslet na něco úplně jiného – příjemného.

Navíc vám přece včelky vyrobí med!

Ale o ekonomice to rozhodně není, takže abych porovnával náklady a výnosy – to ne, já se tím bavím. Loňská sezóna byla mimořádně špatná, dokonce bych řekl, že pod psa, když jsme vytočili sto padesát kilo, což není ani polovina minulých let. A protože máme spoustu příbuzných a známých, spoustu medu taky rozdáme.

Co byste si přál pro letošní včelařský rok?

Aby to matka Příroda lépe naplánovala. Já sám budu muset snížit počet včelstev, protože čtrnáct už je pro mě značně zatěžující a pokud to chci dělat dobře, zabírá mi takové množství moc a moc času.

Tak kolik jich tu nakonec zbyde?

Rád bych jen šest včelstev..., no – to se mi asi nepovede, takže to zaokrouhlím na deset.

„Dnes je sluníčka poskrovnu, takže sotva nějaká vyletí z česna...“

MILÍ ČTENÁŘI

Zahlčení miliony „covidových“ obrazů i slov, sotva otevřeme informační dvířka jakýchkoliv sdělovacích prostředků, nechceme přispívat do nekončícího seriálu neuchopitelných zpráv tím, že se v nich budeme štourat ještě na vesnické úrovni. Proto jsme tohle jarní vydání pojali tak trochu jako tematický vhled do včelařského, najmě pak světa včel, jejichž prostřednictvím je to spíš „vlet“ – na úsvitu lepších časů, o kterých si ani na vteřinu nemůžeme dovolit pochybovat.

Vždyť právě včely jsou poslové jara a tedy nového života!

MILIONOVÁ VČELA

Když mne jako pětiletého špunta – prohánějíciho sítkou modrásky, žlutásky i babočky paví oka – bodla včela, houby mne tehdy zajímalo, že je římský bůh Jupiter obdařil důvtipem a dobrými vlastnostmi...

Protože tatínek byl zanícený včelař, dostat žihadlo od obyvatelky jednoho z dvanácti úlů nebylo žádné umění. Horší už to bylo s mou alergií na včelí jed. Přestože mně maminka ránu potírala nelibě čpícím čpavkem, otekly mi oči a já tři dny viděl jen tmou. Což o to, některé věci ani dítě rádo nevidí, ale já tak přišel o výpravu za báječnými houbami, syrovinkami, jež tehdy – víbůh proč – na pár dní zaplavily místní lesy, takže jsem to „japonskými“ škvírkami očí notně obřešel. Ale tuhle víc než padesát let starou epizodu jsem včelám odpustil – vždyť ta chuděra, co mně uštědřila „pigáro“, na své zranění ztrátou žihadla beztak ještě ten den někde mezi kopretinami a heřmánkem umřela...

Navíc jsem to byl zase já, kdo se jako první hrnul k medometu, kterým se odstřeďuje med z rámečků s plástvemi. A pak už jsem z kyblíku, který se utěšeně plnil opálovým, jindy zas jantarovým zázrakem, jež „vlastnoručně“ připravily snaživé včelky a který má zázračnou uzdravovací moc, ochutnával a ochutnával... Dodnes je v něm pro mne uchovaná vůně dětství i bláhový pocit, že příští dny a roky budou stejně sladké a bezstarostné.

Ačkoli se ze mě včelař nikdy nestal, dodnes se hluboce obdivuji tomuto vpravdě nesmírně užitečnému a nedoceněnému poslání, za nímž nezůstává jen med, nýbrž další látky, které včely díky svému naprogramovanému – dnes bychom mohli říct „softwaru“ dokážou vyrobit: propolis, mateří kašičku i včelí jed, jež nacházejí uplatnění v řadě lékařských odvětví. Dovolte přijmout tenhle včelařský speciál, kterým jako divadelním kukátkem nahlédneme do světa, jenž v milionech repríz představuje tenhle v letu elegantní, v práci příčinlivý a náramně prospěšný „národ“ včel, jejichž krátký život je naplněn nezměrnou pílí a obětavostí.

ZDENĚK LEBL

MALÍŘI
ŘEMESLNÍCI

PODLAHY MALOVÁNÍ MONTÁŽ KUCHYNÍ
ŘEMESLNICKÉ PRÁCE

TEL: + 420 773 636 166
E-MAIL: INFO@MALIRI-REMESLNICI.CZ
f @maliriemeslnici

www.maliri-remeslnici.cz

INZERCE

Tento rok, obdobně jako předešlý, je komplikovaný pro každého bez výjimky. Ve svých možnostech jsme omezeni, zejména co do finančních výhledů, nicméně přesvědčení, že minulých dvanáct měsíců jsme uzavřeli relativně úspěšně.

Mgr. KAMIL ABBÍD, starosta

Zaznamenal: Zdeněk Lebl

Foto: Ondřej Rohan (sněhové snímky)
a Zdeněk Lebl

Řada čtenářů obecního čtvrtletníku si jistě vzpomene, že stejně úspěšně proběhla anketa na téma „zahradní kompostéry“, a protože se nám v tomto ohledu dařilo ve výběrovém řízení na dotaci, v tuto chvíli se uskutečnilo další výběrové řízení – tentokrát na dodavatele tohoto zařízení, jež slouží k rozkladu zahradního odpadu a rostlinných zbytků z kuchyně. V průběhu několika příštích měsíců by měly být dodány, navíc v rámci výzvy na příslušnou dotaci obec požádala rovněž o dotaci na štěpkovač. Ta dosud nebyla vysoutěžena a my si přejeme, vědomi si nároků na vyšší bezpečnost, aby stroj splňoval i parametry účelnosti a dokázal drtit větve i do průměru 15 centimetrů. Samotná dřevěná štěpka by pak byla využívána pro mulčování veřejné zeleně, stejně jako třeba drčená kůra, a případné přebytky lze nabídnout občanům.

Domácí kompost je stejně nejlepší!

My bychom rádi oněch více než 350 kompostérů lidem věnovali, nicméně dotační podmínka hovoří o tom, že jim je bezplatně zapůjčíme na nějaký čas s tím, že po určité době

se stanou jejich majetkem. Této právní omezilice jsme povinni se podřídit a požádat je o podpis, až jim kompostér bude přidělen.

Chceme věřit, že stálým obyvatelům vsi, chatařům i chalupářům plastové nádoby budou sloužit jako odolné a účelné zařízení. Vždyť vracet zpracovaný travní i kuchyňský materiál zpátky do půdy, je – jak se dnes říká – *environmentální*, čili šetrné k životnímu prostředí. A pak: lidé si tímto způsobem vyrobí ten nejkvalitnější kompost a nemusí ho drazé kupovat.

Kompostér
(ilustrační obrázek – archiv)

Do popelnicových hnízd snášely i lidské kukačky...

Na sklonku minulého roku, viz zimní vydání čtvrtletníku, jsme dodělali některé místní komunikace, ale nejen to – vybudovali jsme i popelnicová hnízda pro směsný i tříděný odpad v lokalitě Višňovka – Řevnická. Pro hnízdo tříděného odpadu

byla položena zpevněná plocha, jenže tohle místo si i mezi popeláři získalo pojmenování Sherwood, neboť jej využívali i mnozí řemeslníci, provádějící různé práce na tamních chatách, takže tu se nám tam objevil gauč, tu půlka stěny... Proto jsme jedno sběrné místo posunuli, aby sloužilo pouze pro Višňovku a pro Řevnickou učinili totéž. Zároveň jsme se s majitelem přilehlých pozemků dohodli, že tam můžeme „řádit“, což spočívalo v odstranění náletových dřevin, stejně jako v pročištění vodoteče navazující na opravu silnic ve Višňovce, kteroužto činnost přerušilo zimní období.

Lokalita Višňovka–Řevnická na podzim dostala nový koberec

Lepší průtok čistí vodoteč

I koryto Řevnického potoka, ten je ve správě Lesů ČR, které o něj neprojevují zájem, si také žádá pročištění, jenže to my bez souhlasu vodohospodáře dělat nemůžeme. Došlo ale k pozitivnímu posunu, když vodní tok dostal do své kompetence jiný závod a v průběhu března máme mít aktuální schůzku. Aspoň jsme pročistili propustky, což má vliv na odvod vody, která se nevsakuje do okolí. Když má totiž voda lepší průtok, vodoteč se sám více čistí.

A podobně jako Višňovka i Všenorská ulice by si zasloužila obdobnou úpravu, a samozřejmě příjezdová cesta od zámku do obou ulic je zapotřebí vyspravit. Vzhledem k tomu, že se

Bylo nutné odstranit „náletovky“ a pročistit vodoteč

v této lokalitě očekávají rozsáhlejší práce z hlediska výstavby Jižních strání, nechceme se tu pouštět do nějakých dramatických prací, ale u vysypání šterkem to rozhodně neskončí.

Budiž světlo!

Však už nyní jsme posilnili veřejné osvětlení novými sloupy, pro začátek do Řevnické nechali instalovat čtyři nová svítidla.

V ulicích Pod pražskou, Dvorská a Lesní, které měly svá temná místa, jsme rovněž posílili osvětlení. Takto bychom rádi pokračovali i do budoucna, protože například v lokalitě Bučina a Štěpnice existují vyloženě nevhodné lampy – takzvané parkovky, nízké, jež daleko nedosvítí. Ale jejich největším problémem je osazení takzvané natvrdo do země, kdy dochází k přímému kontaktu pozinkovaného kovu s betonem, a tím ke korozi a následnému uhynutí materiálu.

„Obecní snaha“ je nahradit všechna stará či doslova „uhnilá“ osvětlení moderními sloupy, které nepodléhají korozi

Je to trochu paradox, neboť zinek má ze své podstaty sloužit k ochraně kovového sloupu před korozi, nicméně ve styku s betonem tuto korozi ještě urychluje...

Proto my už několik let uplatňujeme moderní způsob instalace nejprve zabetonovaného pouzdra, a teprve do něj se usazuje pozinkovaný sloup osvětlení. Rádi bychom z těchto, i z důvodů modernizace obce vyměnili sloupy veřejného osvětlení úplně všechny, jenže finanční dotace na sloupy a na kabelové vedení se zkrátka nevyhlašují.

Je to tedy běh na dlouhou trať, ale podle toho „jak budou peníze“ – postupně budou i nové sloupy. Týká se to i archaického osvětlení na návsi, s lampami z období „krále Klacka“, ale i na ty jednou dojde.

S hřištěm se ještě uvidí...

Pokud jsme zmínili náves, máme v plánu pustit se i do zdejší „rozbombardované“ silnice i prostoru kolem jehličnanu. Uvažujeme rovněž o výstavbě multifunkčního hřiště pro děti. Přání řady rodičů v minulosti bylo, aby jejich děti mohly stávající hřiště na Ladech navštěvovat celoročně, čemuž jsme se bránili nejen z bezpečnostního hlediska,

Rekreační koutek u rybníka si zaslouží přidat nějakou tu lavičku

ale i s ohledem na povrch zařízení, kterým je přírodní tráva a ta se brzy stane doslova klouzačkou a „vcukuletu“ se rozbahní. Je nám však jasné, že v nekončícím sevření covidem dospělí nemají kam se svými ratolestmi jít... Po dohodě s dodavatelem herních prvků hřiště celoročně zprovozníme a najdeme nějaký vhodný

povrch, kterým bychom ten stávající překryli. Podle regulí dodavatele jsou ale možné jen tři varianty „dopadové plochy“ – šterk, přírodní tráva a plastový koberec.

Tunýlek z proutí nebude jediný

Docela určitě rozšíříme možnost vydovádět se u rybníka tím, že k proutěnému tunýlku, který si děti velmi oblíbily, přidáme některé herní prvky a la ty ze štitové strany pošty. Kromě toho tam zakomponujeme další sezení.

Bohužel noční nájezdy divokých prasat nezastavíme a celý prostor je nutné řádně zkulturnovat. Stejně tak v rámci záruky za veřejnou zeleň příslušná firma bude dbát, aby nová výsadba prosperovala a případné uhynulé stromky či keře byly nahrazeny novými.

Jsm rádi, že obec získala silnou odbornou podporu v osobě lesního specialisty inženýra Tomáše Gerlinga, který ve vsi koupil nemovitost. Už jsme s ním konzultovali stav lesních cest v oblasti Višňovky.

Boj se sněhem jsme neprohráli

Sněhová nadílka, již jsme byli obdařeni zkraje roku, přirozeně způsobila komplikace, s nimiž se naši pracovníci vyrovnali, jak nejlépe umějí. Někteří občané dali najevo, že jsou spokojeni, jiní – a tak je to se vším a pokaždé – už méně... To i proto, že nejsme odborná firma na odklizení sněhu, třebaže to naši chlapi dokážou.

V dobách, kdy se ve vsi uklízelo velmi málo, byli lidé vděční za pluhování. Dnes se tyto a další práce provádějí častěji – třeba chodníky byly letos upraveny excelentně – ale mnozí by to tu chtěli mít jako na dálnici. Přitom jsme neviděli jediný důvod, když mrzlo a sníh byl shrábnutý, abychom solili „do bezvědomí“. Proč? Protože ta sůl nezmizí nikam jinam než do půdy, takže komu není lhostejná čím dál aktuálnější otázka životního prostředí, měl by se zamyslet! Každý rok se při boji se sněhovou nadílkou vysypou na české silnice, cesty, chodníky desetitisíce tun soli, což na okolí působí jako jed. A to až do vzdálenosti, často desítek, u silnic i několika set metrů!

Únorového sněhu napadlo požehnaně...

Namísto agresivní soli jsme jako posyp zvolili drobné kamínky

Jezdit se dalo bezpečně, stejně jako používat chodníky

Málo platné – kovové pracovní části korodují. A stačí jediná zima...

Větru, dešti ani KOMWAGu neporučíš!

Zejména z těchto důvodů jsme coby posyp zvolili „kamínek“, nicméně díky výraznému oteplení případné náledí nemělo šanci. Jen bych chtěl poznamenat, že „komwagový“ stroj štěrk z ulic může vyméct až teprve tehdy, když odstrojí pluh ze zimní údržby na letní variantu. Poněvadž k tomu může dojít třeba až v dubnu, pokaždé jsem žádal notorické stěžovače, že se na ulicích práší, aby ještě poshověli. Abychom takovým reklamácím, jakým jsme byli léta letoucí vystaveni předešli, pořídili jsme do našeho vozového parku rotační kartáč s přimetačem – což je už podle názvu takový kotouč, který přimetá vše, co má být zameteno – zároveň s postříkem proti prášení.

Co nám však nejvíc komplikovalo život, byla skutečnost, že jsme nemohli tak často využít služeb mníšického KOMWAGu, jelikož ze dvou sypacích strojů byl jeden mimo provoz a krom toho měli k dispozici jen jednoho řidiče. Naštěstí díky dobré spolupráci jsme sem vždycky nějaké „auto“ dostali.

Technika nám slouží, prostor schází

Pro účely čištění komunikací vlastníme zametač se zásobníkem na štěrk se smetím a traktůrek s nesenou nádrží (oficiální název). Může tedy bez prášení uklízet chodníky, neboť má přístřikovávání pomocí této nádrže. Zásobník jsme vybírali tak, aby se nám vešel i do kontejneru, takže když sebere, dejme tomu dva metráky štěrku, nemusíme jej vysypat ze zásobníku na hromadu a posléze nakládat a překládat, ale malotraktor s ním přímo zajede do kontejneru a tam jej bez další manipulace vysype a kontejner odveze na místo určení. Čekáme na jaro, abychom vyzkoušeli tenhle náš nový kus techniky. Ale vylepšili jsme garáže, vymalovali je, místním zedníkem panem Liškou nechali provést drobné stavební úpravy podmáčených stěn, jiné nás tam ještě čekají.

Za obecním úřadem bychom rádi vybudovali krytou zpevněnou plochu, kam by se mohla odstavit používaná technika. Nemáme totiž žádné jiné zázemí, nemáme se kam rozšířit, než využít bývalou hasičárnu. Pro všednodenní provoz vznikají další a další nároky na uskladnění obecních propriet – pytle, vaky na zavlažování, ale i posypový materiál a spousta jiných potřeb.

Pragmatická obecní politika

Mám-li shrnout obecní aktivity v loňském roce i výhledově pro následující měsíce, všechno je nejen záležitostí organizace příslušných činností, s tím, že zdaleka ne vše se dá naplánovat, nýbrž *ad hoc*, čili jak to vyjde, jak jsou peníze, jaká je příležitost. Loni jsme se snažili být úsporní (obdrželi jsme méně peněz, než kolik bychom potřebovali), takže nám zůstaly nějaké finanční rezervy, ale rozhodně si nemůžeme nějak vyskakovat, protože nikdo neví, kolik dostaneme na letošek...

Protože jsme disciplinovaný klient bankovní instituce – České spořitelny – a plníme si všechny závazky, nastal čas, aby nám uvolnili některé zástavy na pozemky, které jsou ve vlastnictví obce z doby před rokem 2010. **To je velmi dobrý stav svědčící o tom, že jsme finančně zdraví a že jsme se patřičně zdisciplinovali.**

Komfort kolem rybníka být musí!

Výhledově bychom rádi s majiteli říteckého zámku – panem Pospíšilem a p. Křístkovou prostřednictvím chodníků propojili lokalitu z Řevnické ulice i z Višňovky tak, aby se – jako dosud – nemuseli ne právě bezpečnou cestou po Všenorské, ale i ze Štěpnice dostávat do vsi. Tam, kde jsou obecní pozemky, využijeme je, o ty, které patří k zámku, po vzájemné dohodě požádáme k využití. Máme eminentní zájem, aby se nejen školní děti bezpečně dostávaly na stanici autobusu, ale aby stejně komfortní cestu mohly užívat maminky (tátové) s kočárky.

Obec se rozrůstá, i rybník se stává integrální součástí lokality a je do budoucna neoddiskutovatelné počítat se všemi občany. V této souvislosti připomínám, že už v zimním čísle jsem zmínil, že připravujeme opravu silnice Nad Rybníkem a ta by fungovala i pro pěší, neboť by navazovala na nově budované chodníky v rámci zmíněného propojení. To by pro pěší znamenalo eliminaci frekventované a úzké Všenorské ulice.

V zimním vydání čtvrtletníku jsme se rovněž dotkli velenutné opravy kapličky na návsi, která sice nemá žádnou historickou ani stavební hodnotu, ale přece jen tu stojí bezmála dvě stě roků a nejen jako duchovní stánek si zaslouží naši pozornost a péči.

Psalí jsme, že žádná z oslovených firem pro malý objem prací nevyslyšela naši nabídku. To nás přivedlo k rozhodnutí zaangažovat některé lidi, kteří se pohybují kolem pražské hřbitovní správy, která obhospodařuje řadu obdobných sakrálních staveb. To jsme uvítali, vždyť rekonstrukce zdánlivě nenápadného objektu musí být provedena pořádně, ne jenom „nahodit a natřít“. Úplně shnilé trámy zvoničky je

Z obecní kapličky už je babička, která touží zgruntu být omlazena...

třeba vyměnit, provést oplechování nebo položení tašek, odfouklou omítku oklepat až na cihly a zednický vyspravit. Plastika Panny Marie na nějakém papundeklu se vychlípila a odpadává, takže popřemýšlíme, zda nezvolit jiný křesťanský artefakt, když je kaplička připsána sv. Janu Nepomuckému a ještě před církevními restitucemi se stala majetkem obce.

(Stojíme u kapličky a vidíme, jak s ní „pracují“ kořeny letité lípy. „Dvěře už taky nejsou původní, ale opravit by se daly,“ konstatuje starosta, „položít dlaždice kolem, přidat lavičku – vždyť je to pohledné místo, že?“)

„Odchlíplou plastiku z dílny neznámého amatéra nahradíme důstojnějším artefaktem“

V letošním roce očekáváme zahájení prací na kruhových objezdech a zároveň se očekávají některé projekční změny na „naši“ dálnici D 4.

V HÁJEMSTVÍ VČELÍHO KRÁLOVSTVÍ

Už staré české přísloví říká: Nač chodit ke kovářičkovi, když můžeme jít ke kováři. Poslušni tohoto moudra jsme se obrátili na včelku – řikejme jí Andulka – aby nám sama o tom, jak včely medonosné žijí, co dělají a jak to dělají, sama pověděla. Na interview byla dokonale připravena, i medu nám dala ochutnat...

Naslouchal: Zdeněk Lebl

Foto: autor a archiv

Připouštíte, milá Andulko, že v republice máme řadu drobných království?

Ano, jestliže nazveme včelí matku královnou, pak máme více než pět milionů království. To proto, že my včeličky přebýváme v pěti milionech jednačtyřiceti tisících včelstvech a v každém z nich je jedna královna.

Tyhle monarchie jsou však navýsost demokratické, není-liž pravda?

Ve slovanských zemích se spíš říká, že těmto královstvím vládne matka, což lépe vyjadřuje její poslání. Nicméně ona opravdu poslouchá včely-dělnice, ten proletariát, který rozhoduje o tom, co se bude dělat – dokonce mají v rukou osud královny! Zatímco ona se stará o plzení potomstva, a pokud tuhle funkci přestane vykonávat, vyměníme ji za jinou.

Takhle nekompromisně?

Jistě, vždyť jde o zachování rodu. Kdyby královna v zimě uhynula, včelstvo zanikne. Stejně tak ji „svrhne“, když už je starší a její rozmnožovací schopnosti slábnou tak, že by se nemusela dožít příštího reprodukčního roku.

A jakého věku se dožívají dělnice?

V létě to mohou být čtyři až pět týdnů, ale včely, které se začínají líhnout v červenci, srpnu a září, se dožijí ještě dubna příštího roku. Protože jsou díky přísunu pylu lépe vyživovány. Tyto zimní včely nepracují tolik jako včely letní, které jsou zaměstnány sběrem nektaru i výchovou mladého plodu, a tak je jejich život delší.

Cítí-li včelička, že se blíží její konec, zůstane v úlu, nebo si uchystá pohřeb mezi květinami?

Aby nepřidělávala práci svým kolegyním, hyne mimo úl v přírodě. A v zimě – protože ne všechny včely jsou ty dlouhověké – uhynie asi čtvrtina včelstva a to – jak se vzájemně vyhřívá v jakémsi hroznu – časem opouštějí ty včelky, které cítí, že nastává jejich poslední hodinka. A mají dvě možnosti: když je špatné počasí, tak v okamžiku, kdy opustí hrozen, zkréhnu a spadnou na dno úlu. Mrtvolky pak na jaře jejich družky vynesou ven a úl vyčistí. Při lepším počasí opustí úl a pustí se na svůj poslední let...

Královna je v úlu obletována a hýčkána

A královna, která je na konci svých sil?

Protože si coby její „poddaní“ vychováváme novou královnu, abychom uchovali pokračování rodu – a její předchůdkyně dosud vylučuje feromony (sexuální pach) – dochází k dojemnému loučení. Její věrné družky, které ji stále cítí, s ní opouštějí úl, takže včelaři, kteří to zazili, hovoří o jakémsi pohřebním průvodu, který svou „paní“ doprovází do trávy, kde ona umírá...

Možná si dostatečně neuvědomujeme, že včela je pojem, fenomén. Můj tatínek-včelař k úlu přistupoval málem s nábožnou úctou.

Nejen starší generace, ale i někteří mladí dodržují tradici svých včelařských předků, že když starý včelař zemře, zaklepou obřadně na úl a oznámí včeličkám smutnou zprávu...

Ve včelstvu panuje přísný řád. Jak vlastně funguje ona včelí hierarchie?

To je dáno kastami. Dělnice vykonává veškeré práce v úlu. Trubci nejsou žádní darmožrouti, ale fungují coby plnohodnotní samečci, kteří oplozují naši královnu. A nad nimi stojí plnohodnotná samička – královna neboli matka. Jedinou její prací je klást vajíčka. V květnu, kdy vůbec nespí, naklade za čtyřicet hodin až dva tisíce vajíček, což je dvojnásobek její váhy.

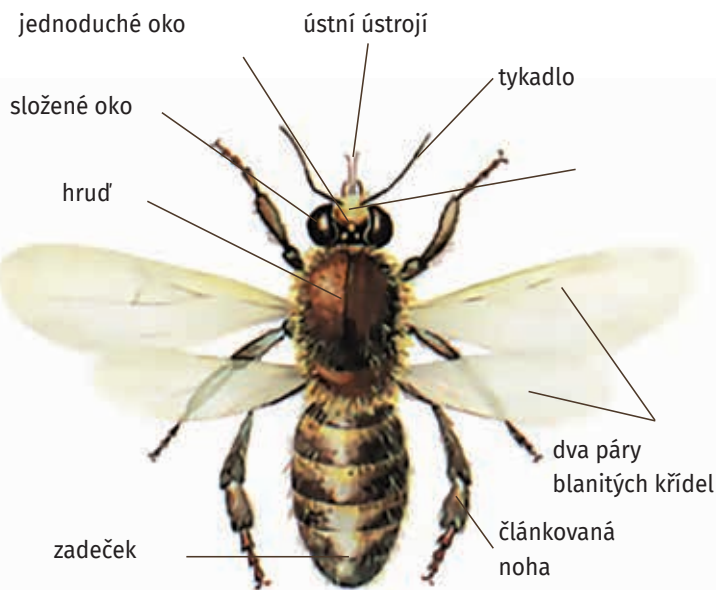

DĚLNICE

MATKA

TRUBEC

Rod včely medonosné zastupují tři druhy: matka (královna), dělnice a trubci

Včela medonosná – stavba těla

Včela se rodí s naprogramovaným posláním: když se vylíhne, stává se čističkou, která si uklidí nejen svou buňku, z níž povstala, ale i jiné, do nichž se ukládá pyl i med, navíc uklízí i dno úlu. Pak povýší na krmičku a stará se o plod, který krmí pylem i mateří kašičkou a vychovává nové generace. Později se stává strážkyní a její povinností je chránit vchod do úlu před vetřelci.

Kteří to jsou?

Protože mezi jednotlivými včelstvy nepanuje žádný mír, mohou být našimi nepřáteli i cizí včely z jiného úlu. Silnější včelstvo klidně dokáže vyloupit včelstvo slabší...

Slečno Andulko, vraťme se k dělnici.

V jejím posledním stadiu přináší pyl nebo nektar, který mladší včely zpracovávají v buňkách na med. Protože dělnice začnou fungovat voskové žlázy na zadečku, stává se z ní stavitelka, jež pomocí voskových šupinek staví pláсты, do nichž ukládá zásoby. Závěrečnou práci dělnice, nazývané také létavka, je nošení vody do úlu, neboť v létě jí včelstvo spotřebuje za den i půl litru. Tekutina slouží k ředění medu a rovněž pylu, kterým krmí plod. Kromě toho včelstvo musí mít v úlu teplotu 35 °C, takže v horkém létě, kdy v něm může být i padesát tisíc včel – aby se nezapařily a nezhytnuly – přinášejí dělnice v medovém vaku vodu, rozstříkují ji křídélky a úl tak příjemně ochlazují.

Tahle dělnice si myslí, že nemá dost pylu, takže si ještě přibere...

Na jakém principu se spolu dorozumíváte?

Rakušan Karl von Frisch dokonce dostal Nobelovu cenu za to, že objevil principy komunikace mezi včelami. Jednak chemickou – poznáme matku podle feromonů, jež vylučuje, a to nám říká, že je vše v pořádku. Zato „včelí řeč“, kterou družkám oznamuje, kde najdou pyl, se odehrává prostřednictvím včelích tanečků. A včela – podle toho, jak je pastva daleko – oznamuje spoludělnicím kruhovými nebo osmičkovými tanci její vzdálenost. Naznačuje tím úhel, jaký svírá úl, Slunce a zdroj nektaru.

Takhle topograficky?

Ano, tím nám přesně určí směr, kterým máme letět. Nakonec nám druhem tance a počtem tanečků poví i vzdálenost od květů. V přírodě se pak navíc orientujeme zrakem. V létě, kdy snůška není velká, nevylétávají bezhlavě všechny dělnice z úlu, ale jen „pátračky“, které všemožně shání nektar, o němž pak informují v úlu.

A sdělují si třeba i barvu květů?

Jistě – včela má totiž pět očí: tři jednoduchá oka a dvě složité oči. A vidí i ultrafialovou barvu, protože má jiné světelné spektrum než vy lidé. Takže třeba to, co vy vidíte žlutě, je pro nás fialové...

Věděli jsme, že včela takovýhle žlutý květ vidí jako fialový?

Jak daleko od „domova“ si troufnete na svých toulkách za potravou?

Včela, která váží deset miligramů, nese na svém těle polovinu této váhy v pylu. Za svůj pěti až šestitýdenní život ho nanosí asi na jednu polévkovou lžici medu. Aby své poslání mohla splnit, létá do vzdálenosti až pět kilometrů od mateřského úlu. A pozor – včela vůbec nespí!

Takže si, chudák, večer ani neustele?

V létě za teplých večerů pracuje i do tmy, přespí v přírodě a ráno ve čtyři hodiny už zase létá.

Neříkejte, že si nezdřímne aspoň v zimě?

Těžko, to zase konzumuje zásoby a má to tak důmyslně uspořádáno, že na konci trávícího traktu má velké zduření – výkalový vak (po celou dobu, kterou tráví v úlu, samozřejmě kálí), který dokáže pojmout polovinu váhy jejího těla. Až když je venku 10–12 °C, vyletí ven a v přírodě se výkalů zbaví.

Tedy začíná její kalendář?

Včelstvo se opravdu neřídí vašim kalendářním rokem, ale slunečním. Včelařský rok tedy začíná v červenci po slunovratu, kdy se včelstvo začíná chystat na zimu a vychovávat si dlouho-věké včely, které se líhnou na podzim a které přečkají období

nepříznivého počasí. Tyhle včelky jsou daleko tučnější, schopnější a po zimním slunovratu – i kdyby venku bylo deset pod nulou – už začínají vychovávat plod. Ve dne i v noci, takže okřídlené rčení, že včely v zimě spí, neplatí ani náhodou. Naopak, vytvářejí v úlu jakýsi chomáč, nebo také zimní hrozen, hřejí se o sebe navzájem a udržují životně důležitou teplotu pětatřicet stupňů.

Ale venkovní teplota, která se mění, má přece vliv na teplotu v úlu, že?

Jedinci na okraji chomáče, kteří zaregistrují, že se venku ochladilo, dají signál těm uvnitř hrozu – kteří topí – aby přitopily. Toho docílí už tím, že konzumují med a chvěním hrudních svalů vyrábějí potřebné teplo, které okrajové včely svými tělíčky-kožíšky udržují.

Znamená to, že se už činí i královna?

No jéje! V tuhle dobu už královna-matka klade nejprve několik vajíček denně, později několik desítek a její denní produkce se na jaře zvyšuje.

A kolik asi je v úlu přes zimu včel?

Kolem dvaceti tisíc se nás choulí v česnu o průměru asi patnáct centimetrů. Je to kompaktní koule, a protože česno, tedy vchod do úlu, je dole, odspodu je hrozen volnější a tak tu lépe proudí vzduch. Teplý jde nahoru do úlu a studený do hrozu. Když náhodou dojde k zavátí úlu sněhem, i tak jím projde tolik vzduchu, že nám, skromným včelám, stačí k přežití.

Ale když se na jaře zprudka z oblohy spustí déšť, kam se ten křídlatý hmyz schová?

Zmínil jste, že jste z včelařského rodu, a tak si pamatujete, že se říká – je před bouřkou, včely se hrnou domů... Zejména zjara se stává, že přijde studená, třeba i sněhová přehánka, kdy včela zkřehne a uhynie. V létě má šanci, že buď oschne, nebo se schová pod listem a vodní pohromu přežije.

Má ve svém klopotném pracovním dni dělnice nějaké přirozené nepřátele, nejkuli predátory?

Našimi nepřáteli jsou vosy, ale hlavně masožraví sršni, kteří včeli svalovinou krmí své larvy i sebe. Bohužel jako každý hmyz, i včely chutnají i ptákům. Sýkorka tak dlouho buší na česno, až se jde včelka podívat, co se děje, a v tom se stane vítanou potravou...

Od svého otce vím, že včelařství je láska na celý život...

Víte, včelaření musí mít člověk tak trochu v krvi. To není jako prostý vztah ke zvířatům, u včel pracujete s nesmírně vynalézavými tvorečky, kteří vám vaši péči vrací ve sladké devize, kterou je med. Včelstvo k tomu, aby mohlo celý rok žít, potřebuje 80 kilogramů medu a 20 kilogramů pylu. Když jim med z úlu vybereme, připravíme je jen o 20 kilogramů, tedy o čtvrtinu.

A slečno včelo – máte přehled, kterak si naši včelaři stojí v porovnání s ostatními zeměmi?

Když uvážíte, že jeden úl s nejnutnějším vybavením pořídíte za tisícovku, není to zase tak drahý koníček. Víc stojí postupné

Historické úly ze skanzenu ve Vysokém Chlumci

investice. Přesto čeští, moravští i slezští včelaři jsou tak poctiví a šikovní, že díky nám kvalita našeho medu patří k absolutní světové špičce. Proto si jen těžko lze vysvětlit, že roční spotřeba na jednoho obyvatele je žalostně malá – asi šest set gramů. Vezmeme-li si, že jedna lžička medu má okolo třiceti gramů, vychází z toho dvacet lžiček medu na osobu a rok.

Tak to myslím nechápete ani vy – včely. Vždyť zatímco říkáme, že chci pes nebo pošla kočka, výjimečnost včely je i v tom, když o její smrti vznesně povíme, že umřela...

A to je ta největší poklona, jakou nám, nenápadnému hmyzu z říše blanokřídých můžete učinit vy z říše lidí. Bohužel nezřídka umíráme kvůli vám, kteří se po nás ošíváte, a my se proti tomu bráníme. Žihadlo, které vám v sebeobraně zanecháme v těle, je pro nás smrtelná chvíle...

Co to vlastně je, to žihadlo?

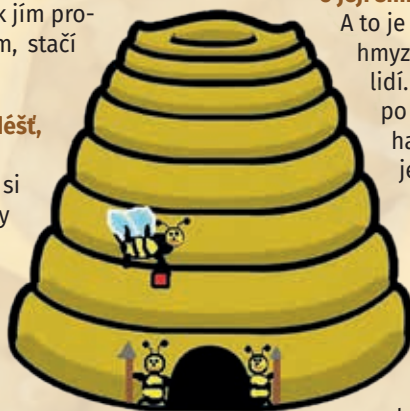
Dvě souběžné, do špičky protažené štětinky, které mají na konci zpětné háčky, součástí žihadla je i bodec. Ale k žihadlu patří i jedový váček a jedová žláza. Při bodnutí se špička zadečku ohne prudce dolů a vysune se žihadlo. Prudkým pohybem zadečku se včela snaží zapíchnout špičku žihadla do kůže. Ale díky zpětným háčkům štětinek už nemůže žihadlo vytáhnout, takže si při odlétnutí vytrhne z těla jedový váček i s jedovou žlázou a nervy.

A to je její konec...

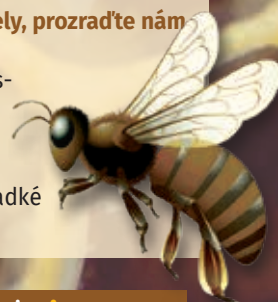
Utrpí tak těžké vnitřní zranění, na něž během dne uhynie... Ale žihadlo jí slouží hlavně jako obrana proti jinému hmyzu, z něhož žihadlo pohodlně vytáhne. Lidičky – prosíme vás: Nemáchejte proto tak sveřepě rukama, když včela krouží kolem vás! Myslí si totiž, že na ni útočíte, nachystá žihadlo a bodne...

Takže čím nebo také kým jsou pro nás živé včely, prozradte nám to jako jejich reprezentantka, prosím?

Nejsme žádné chlubilky, ale budiž: Nejfantastičtější, nejspolehlivější, nejšikovnější, zkrátka nej... přátelé člověka, který se může těšit z toho, že se každý den rodí nové a nové včely, jež kromě opylování za sebou zanechávají sladké a nesmírně ušlechtilé dílo – med.

Strážkyně poctivě hlídají u česna

Med – tenhle sladký zázrak, kterým nás obdarovávají včely, provází člověka od počátku jeho existence. Vždyť je také jednou ze základních potravin a po dlouhá tisíciletí byl také jediným sladidlem.

„MEDOVÁ“ HISTORIE

Zdeněk Lebl

Foto: autor a archiv

Třebaže chemie degraduje med na koncentrovaný roztok cukru, dextrinů (ve vodě rozpustných látek), bílkovin a dalších složek produkovaných včelami z nektaru a pylu rostlin, zahušťovaný, se sacharózou a s přidáním látek ze včelích žláz, směle můžeme mluvit o dokonalé přírodní továrně.

PÁR „VČELÍCH“ ČÍSEL

V roce 1791 bylo v Čechách zjištěno 20 257 včelstev, roku 1851 to bylo na území dnešní ČR 174 200 a třeba roku 2007 bylo 48 919 včelařů chováno celkem 520 084 včelstev. V současnosti je toto číslo zhruba o 20 000 vyšší.

**Chrám egyptské faraónky
Hatšepsut sloužil
i pro uchovávání medu**

raději bzučí ve svých medových kuchyních a „vaří“ ten úžasný vynález, který v přírodě nemá sobě rovna.

Božský med

Nejvyšší bůh římského Pantheonu Jupiter, vládce přírodních sil, se stal rovněž ochráncem včel a podle pověsti je obdařil mimořádným důvtipem a předobřími vlastnostmi z vděčnosti za to, že jej při jeho náročném božství živily medem.

Poetický mýtus z antických dob nám zachoval představu, že med padá při východu hvězd ze vzduchu v podobě rosných kapek na květy a listy. Včely ho pak sbírají a šupky dupky s ním do úlu... A co na to samotné včely? Inu – usmívají se, nemají slov. A tak

MED V KOSMETICE

Význam medu (i materi kašičky) pro osvěžení a zvýraznění pobledlé pleti znaly už egyptské královny. Hatšepsut (kolem roku 1500 př. n. l.) měla sladké pokušení uschované v chladicích nádobách – jednak jako nevýslovnou pochoutku, jednak jí ředěný med musely otrokyně vtírat do obličeje pokaždé, když se cítila unavená státotvorným vládnutím.

Na květu záleží

Manželka římského císaře Nerona, proslulá krasavice Pompeia, byla tak vynalézavá při péči o svůj vzhled, že úspěšně mísila med s teplým voskem, což voní i dnešním krasavicím. K nejlepším odrůdám tehdy totiž patřil hymétský med, pojmenovaný podle hory Hymétos, kde se rozprostíraly tisíce trsů mateřidousky.

MED COBY VALUTA

Med býval natolik ceněnou surovinou, že byl svého času platidlem, a ne ledajakým. Vyměňoval se dočista ve stejné váze za tenkrát neobyčejně vzácnou sůl!

Med v české kotlině

Český kronikář Kosmas (asi 1045–1125) vypráví o zemi dokola obklíčené horami, kde lesy zněly „hlasně hukotem včel“. Ale můžeme opravdu věřit tomu, že jsme vděční praotci Čechovi, který se skálopevně rozhodl, že se s družinou věrných usadí právě na Řípu, neboť „z prs připomínající hory popatřil na kraj oplývající mlékem a strdím“, tedy medem?

Opustme pověsti a dohady: podle písemných dokumentů se med na dnešním území Česka produkuje už od 5. století. Jenže v dávných dobách naši předci vybírali med divokým včelám z dutin stromů. A v těchto dutinách později staří Čechové vydlabávali útulky pro včely – takzvané brtě. Z nich se následně rodily primitivní úly – kláty.

Historickou existenci včelařství potvrzují zakládající listiny klášterů od přemyslovské doby 10. století. Už od 16. století známe medařské právo, například litomyšlské lešácké, tedy medařské z let 1570 až 1578. Velký pedagog a filozof Jan Amos Komenský ukazuje ve svém jedinečném díle Orbis pictus (1658) obraz úlu jakožto hospodářského zařízení.

Včelařské patenty císařovny Marie Terezie byly vydány v roce 1775 pro Moravu a Slezsko a o rok později pro Čechy. Na základě těchto patentů byly v Čechách a na Moravě založeny včelařské školy.

Velkou tradici má sdružování včelařů. Na někdejší tradice navazuje dnešní Český svaz včelařů.

Populární postavou se stal František Hruška (Hruschka), vynálezce medometu – stroje na odstředování surového medu z plástů.

Dobové publikace z 19. dokonce 18. století, zabývající se včelařením

**Vynálezce medometu
František Hruška
(Hruschka)**

**Dobový nákras a dodnes funkční
medomet z 30. let 20. století**

MED PODLE PŮVODU

Zdeněk lebl

Foto: autor a archiv

Podle toho, kam včely létají pro svůj náklad, který pak odevzdávají v úlu, rozdělujeme med na:

1. kvěťový (luční), světlý

2. medovicový (lesní), tmavý med.

Kvěťový med vzniká tak, že včela zpracovává v úlu nektar získaný z květních i mimokvětních nektarií rostlin (*nektarium* – místo v rostlině, v květu nebo na listech, kde žláznatě pletivo vylučuje nektar, čili šťavu s vysokým obsahem cukrů).

Tento med obsahuje i řadu bílkovin rostlinného původu.

Medovicový med pak vzniká jako vedlejší produkt činnosti stejnokřídlého hmyzu (mšic, červů...). Tento hmyz nabodává listy nebo jehlice stromů, vysává rostlinnou šťavu a zužitkovává z ní bílkoviny. Zbylou šťavu – bohatou na cukry – vylučuje ve formě kapének na povrch listů nebo jehlic. A právě tyto kapénky sbírají včely coby medovici.

Medovicový tmavý lesní med je silně aromatický, obsahuje minimálně bílkovin, zato víc minerálních látek a rostlinných silic.

NÁPOJ BOHŮ

Poživační Římané z medu, vína a vonného koření připravovali nektar čili medovinu. Měla rudou barvu a pili ji při snídani a před obědem. Medovina byla i u Slovanů slavnostním nápojem. Ve středověku museli rolníci odvádět vrchnosti medový desátek.

Který je kvalitnější?

Oba jsou stejně hodnotné, ale vyšší obsah bílkovin v **kvěťovém medu** je prospěšnější pro malé děti stejně jako starší lidi, pacienti po operacích nebo úrazech – všude tam, kde je zapotřebí rychlá obnova tkání. Světlý med je totiž stravitelnější a nezatěžuje je tolik zažívací trakt jako med tmavý.

Ale málo platné – u nás si potrpíme spíš na **tmavý med**, medovicový, protože nám zkrátka připadá „medovitější“ a – i když je to hloupost – namlouváme si, že díky svému zabarvení není ošizený...

Je ideální pro osoby s vleklým nebo akutním onemocněním dýchacích cest či ty, kteří mají potíže s ledvinami.

Efekt staršího medu

Ještě jeden rozdíl mezi oběma medy je pro nás zajímavý: nektarový **luční med** má spoustu hroznového cukru, a tak rychle krystalizuje a tuhne. To není důkaz, že by byl „pajcovaný“ nebo jinak do datečně upravený – naopak je to známka kva-

Tady už nám z medometu vytéká, řekněme barevně tak něco uprostřed...

lity! Medovicový **lesní med** obsahuje složitější cukry, takže si tekutost ponechává delší dobu. Jenže každý med musí po čase zkrystalizovat!

Jestliže jej potřebujeme „ztekutit“, **ponoříme ho do vody teplé okolo 45 °C. Nezvyšujeme teplotu – došlo by k nevratnému poškození enzymů a k znehodnocení medu! Stal by se z něho pouhý roztok cukrů.** Chceme-li tedy med užít jako léčivý a nalijeme jej do právě slitého vařícího čaje, je to jako bychom do šálku vhodili pár kostek cukru. Nic víc...

Uchovávání medu

Tak především má rád **temno** (na světle se ničí celá řada důležitých látek) a **nízkou vzdušnou vlhkost**, aby se zabránilo nasávání vody medem, a tím se předešlo jeho zkvašení. Musí být proto neustále dokonale uzavřený!

Protože med velice ochotně přijímá pachy z ovzduší, neměl by být skladován v různých dílnách nebo garážích s barvami, benzínem..., ale ani ve sklepě současně se zeleninou, jejíž vůně může výrazně utrpět jeho kvalita. A když jej na nějakou dobu postavíme do spíže se zrajícím sýrem, můžeme si být jisti, že vedle lučního či lesního medu budeme užívat také med sýrový...

Když mu ale ve vhodné místnosti zajistíme sucho a chladno, bez vážnější újmy nám vydrží i několik let.

Med jako potravin

Obsah celé řady přírodních látek způsobuje, že med je výjimečná potravin, která obsahuje harmonicky vyváženou směs látek podporujících obranyschopnost a také upravující mnoho důležitých pochodů v lidském těle. Mimo relativně nízký obsah bílkovin – a to jak rostlinného původu (pylová zrna), tak i živočišného (jež pocházejí z výměšků žláz včel), med obsahuje rostlinné enzymy a hormony, barviva, silice, aromatické látky, vitaminy, flavonoidy... Přítomnost těchto látek tvoří z medu vysoce energetickou potravinu s významnými dietetickými účinky a harmonicky vyváženou směsí doprovodných látek s vysoce příznivým účinkem na lidské zdraví.

Další nedílnou součástí medu jsou minerální látky. Takže to, co v lékárnách a všude možně za drahé peníze kupujeme jako doplňky stravy se širokým spektrem minerálních látek a stopových prvků – a při neuvážené konzumaci tím zatěžujeme nejen žaludek – je ve značné míře obsaženo v „prachobyčejném“ medu, který je k našemu zažívání neskonale přátelštější.

UŽ STAŘÍ ŘEKOVÉ...

V názvu med, latinsky *mel*, řecky *méli*, je obsažena sladkost. Oblíbené jídlo zámožných Řeků myna – sekaná z drůbeže – bývala ochucena ostrým kořením, sýrem, rozinkami, ale hlavně medem. I při rafinované přípravě koláčů antickým pekařím měl med nezastupitelnou úlohu.

Pozor na umělý med!

Ten nám často mohou podstrčit vykutálení „takyobchodníci“. Většina z nás však má nějakého známého včelaře a zůstává mu věrna.

A jak tedy umělý med rozeznáme od pravého? Nijak! Umělý med je směsí hroznového ovocného cukru, barviv a aromatických přísad. Vzhledem a hutností jej prakticky nelze rozeznat od přírodního medu.

Paleta rozličných medů – který si vybereme?

NENÍ MED JAKO MED

Sklenice medu je vlastně taková malá lékárna, kam chodíme se lžičkou, abychom byli vrchovatě zdraví. V době, kdy slavíme opatrný, nicméně pokorný návrat k přírodě, je med jakožto ryze přírodní látka vskutku unikátní a nezastupitelný.

Včela – chytrý výrobce medu – z něho dokáže odstranit cizorodé chemické látky. To se naučila už v době, kdy se svými družkami žila v pralesích, kde vypukaly požáry zanechávající po sobě zplodiny z nedokonalého hoření, a včela se s tím musela vyrovnat.

Vložila do medu vůni i barvu květů, proudění vánku i sílu větru, odlesk dávno vyhaslých hvězd i překotný trpyt současného Slunce, stejně jako jasnou zprávu o poslání svého slavného a stále se obměňujícího pokolení, ale taky prchlivost ranní rosy a sladkou věčnost. Či věčnou sladkost? Vyberme si...

Vida – v jaké to společnosti umění i sportu se ocitl včelí výrobek. Římský řečník a spisovatel Plinius psal o medu jako o nejsladší a nejzdravější šťávě: „Není vydatnějšího léku, který by smrtelníky od chorob smrtelných uchránil“.

A téhle nejsladší přírodní šťávě neublížil nikdo menší než Jeho Veličenstvo Cukr, který se v 19. století začal vyrábět z řepy a třtiny. Ale zatímco cukr je čistá sacharóza čili obyčejné sladidlo, s medem přijímáme nejen jednoduché cukry, ale také plno pylových zrn – zdroj bílkovin, vitaminů, enzymů, minerálních látek...

Medová úskalí

Vedle domácí suroviny, s níž se setkáváme prostřednictvím nabídek včelařů u silnic nebo přímo v prodejnách, díky otevřenému trhu se na nás v supermarketech valí učiněná záplava všelijakých skleniček s včelím produktem. Zpravidla to bývá med získaný v lepších klimatických podmínkách, notabene ze zemí, v nichž je levnější pracovní síla – a proto i on je levnější. Je to ale poněkud jiný med!

Protože je v subtropických krajích vlhčí klima, má tamní med víc vody a „tím pádem“ je o dost tekutější než náš med. Jenže úskalí cizího medu je i v tom, že má jiné chuťové vlastnosti, které pozná i laik. Protože jsme už od dětství zvyklí na zavedenou chuť medu, kterou nám včelka zajistí tím, že navštěvuje místní rostliny s charakteristickým aroma, můžeme být rozčarováni prací zahraniční včely, která si odnesla nektar či pyl třeba z eukalyptu.

První, co nás napadne, je: „Vždyť je to pajcované vodou, brrr...“

Navíc se vystavujeme nebezpečí, že u nás neznámá pylová zrníčka dovedou u alergiků vyvolat nepříjemnou reakci.

A co bychom ještě měli vědět? Že v zemích takzvaného třetího světa, jako je třeba Čína, se včelstva často léčí antibiotiky, jejichž nezdravé zbytky může med docela dobře obsahovat.

Pamatujme si, že v České republice je léčba včelstev antibiotiky zakázána!

Státní zemědělská a potravinářská inspekce pravidelně kontroluje med domácích i zahraničních výrobců, který se objevuje na českém trhu. Inspektoři

...a stejně nejlepší je zakousnout se do plástve právě vytažené z úlu a „odvčikované“

odebírají vzorky medu v obchodech, a pak je v laboratořích analyzují jak z hlediska jakosti medu, tak i na přítomnost nepovolených zbytků antibiotik. Protože je velký problém s falšováním medu v dodávkách ze zahraničí byl také zjišťován obsah sirupů na bázi škrobu, sacharózy, cukrové třtiny a kukuřice, kterými se medy nejčastěji „nastavují“.

VE STÍNU SVAZU VČELAŘŮ...

Vzpomeňme si, jak před několika lety společnost Včelpo v majetku Českého svazu včelařů (!!!) prodávala med se zbytky antibiotik, který vydávala za český. Největší aféra v dějinách českého včelařství prokázala, že do českého medu byl ve Včelpu přimíchán med z Ukrajiny. Skončil ve spalovně.

To je o důvod víc, abychom se při koupi této suroviny s důvěrou obraceli „na české včely. Protože u tuzemského medu, na rozdíl od některých medů dovozových, nebyly shledány žádné závady. Kdežto veterináři třeba nepustili do republiky nebezpečný med z Kuby, jenž obsahoval zárodky moru včelího plodu...

Jako potvrzení toho, že náš domácí med slouží coby skutečná lékárna – nahrazující často chemické a pro náš organismus nepravě bezpečné medikamenty na to či ono – budiž nám návodem více než stoleté a praxí ověřené rčení: „Každé ráno lžička medu dělá z dědy neposedu!“

UNIVERZÁLNÍ RECEPT

Nerозčiluj se, pij mléko s medem, pěstuj divadlo, gymnastiku a dožiješ se klidného a vysokého stáří. Tak zní recept na dlouhověkost starý 2 500 let!

Sv. Ambrož – patron včelařů

(zle)
Foto: Zdeněk Lebl a archiv

Včela do medu vložila koncentrovanou přírodu

VČELÍ LABORATOŘ

Víte, že se včely chovají jako vědecké pracovnice, inženýrky, vedoucí provozu i dělnice? Z výstupní kontroly vycházejí naprosto ojedinělé výrobky, které se mohou rovnou expedovat ke konečnému uživateli.

ZDENĚK LEBL

FOTO: AUTOR A ARCHIV

Tak předně včely pracují s **pylovými zrny** – samčími pohlavními buňkami vyšších rostlin. Ty do úlu donášejí jako svou základní potravinu v takzvaných rouskách na zadním páru nohou. A jak s nimi nakládají, co všechno včely umí?

Včelí vosk vytvářejí ve voskotvorné žláze. Z něho stavějí své pláště s buňkami, do nichž uskladňují med, pyl a vychovávají další generace.

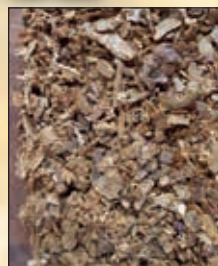
Vosk se uplatňuje ve farmaceutickém a kosmetickém průmyslu na masti a emulze. Využívá se i na výrobu tmelů a ve sklářském průmyslu.

Smetanově žlutá mateří kašička

Propolis – pryskyřičnou látku s aromatickou vůní „vyrábějí“ pomocí výměšků svých žláz. Zatmelují jím skuliny v úlu, ale také balzamují těla usmrčených vetřelců, která nejsou schopny odstranit z úlu (ta by mohla být zdrojem nákazy).

Známe ho ve formě lihového roztoku, kapek či spreje, masti nebo ve směsi s medem.

Propolis je taky malý zázrak

Mateří kašička ve formě krmené šťavy je produktem hltanových žláz – hustá, smetanově žlutá látka s typickou vůní a kyselou chutí. Včely jí krmí vylíhlé larvy.

Kašička obsahuje škálu minerálních i organických látek a její unikátní vlastnosti jsou užívány v léčivech i kosmetice. Napravuje poškození centrálního nervového systému, ženám pomáhá v období přechodu, když vyrovnává pokles hladiny ženských hormonů, zatímco muži si ji pochvalují při léčbě zbytnělé prostaty. Zázračně působí v tíživých životních situacích.

Včelí jed vytvářejí dělnice v jedovém aparátu obsahujícím jedovou žlázu. Včelám slouží při obraně proti vetřelcům, obsahuje totiž látky, které způsobují poškození červených i bílých krvinek a silně působí i na nervovou soustavu. Uplatňuje se při léčbě alergií.

A hotýlek je pomalu hotový...

HOTÝLEK PRO VČELY

Možná nevíte, že kromě včely medonosné v naší přírodě žije více než šest set druhů samotářských včel. Patří mezi významné opylovače, protože létají i za takového počasí a teplot, kdy včela medonosná nevytáhne paty z úlu, a umějí opylovat i květy, na které ona nestačí. Jenže včel samotárek v krajině významně ubylo, hlavně v důsledku likvidace jejich životního prostředí. Pestrá krajina se od 50. let minulého století změnila na takzvanou agrární step či poušť, snad nejvíc ale „zapracovala“ chemizace zemědělství.

Jak včely nalákat zpět?

Pokud chceme, aby se „samotářky“ do krajiny a našich zahrad vrátily, musíme přestat používat pesticidy – chemické látky sloužící k hubení škodlivých organismů a obtížného hmyzu. Abychom je nalákali na potravní nabídku, mělo by na naší zahradě pořád něco kvést – od růží přes šalvěj, dobromysl, tymián, levanduli, rozmarýn, mátu..., ale třeba také fazole, hrách či různé jetele. Nepohrdnou ani zahradním měsíčkem, chrpou, čekankou nebo mrkvovitými rostlinami. Móda na dva centimetry stříhaného „kanadského“ trávníku je stejně nemastná – neslaná, jako když v čisté vodě uvaříte vepřovou kotletu a budete ji vydávat za slavnostní oběd. „Samotář-

kám“ takový vyholený dvorek neposkytne vůbec nic – ani potravu, ani potěšení, a už vůbec se v takovém sterilním trávníku nemohou schovat před prudkým deštěm. A tak od nás raději uletí na květnatou louku nebo k osvětlenému sousedovi.

Tady se jim bude líbit!

Aby se u nás cítily jako doma, umožňme jim rozmnožování. Protože hnízdí ve spárách mezi kameny i cihlami, ve staré omítce, do níž si vyhrabou chodbičky, nebo přebývají v dírách starého dřeva, které vykousali brouci, zkusme jim vytvořit něco

obdobného. Říká se tomu „hotýlek pro včely“ nebo taky „domeček pro berušky“. Stačí vzít zbytek trámku, fošny či kulatiny a z jedné strany do ní navrtat otvory o velikosti 2 až 10 mm, děrovanou cihlu, stěbla malin, ostružin, slunečnice, bezu... zbavená „duše“, šišky (budou tam sídlit slunéčka)... Všechno to umístíme v prkenné konstrukci, zastřešíme a pověsíme na slunné místo. Včelky, které si hledají místo k nakladení vajíčka, chodbičky objeví, vyčistí si je, nanosí do nich pyl, nakladou vajíčka a chodbičku zazátkují „maltou“ ze směsi hlíny a slin. Z vajíčka se vyklube červík, který spořádá pyl, zakuklí se – a dospělá včela se zátkou prokouše ven. Výhodou takto spravovaného hotýlku je, že nemusíme zaměstnávat pokojskou – hosté si své pokojíčky uklidí sami...

Věřte, že pozorování takového hotýlku „za provozu“ je vděčnou zábavou pro celou rodinu.

Třebaže se od včel samotárek nemůžeme dočkat medu, odvděčí se nám pilnou prací při opylování na naší zahradě nebo zahrádce.

No, a tady už se „maká“!

RADY PONĚKUD ULEPENÉ

*Z kuchyně i ze života vybral:
ZDENĚK LEBL*

♥ Pozor, **med do chladničky nikdy nedáváme**, potřebuje teplotu kolem 15 °C, tmu a relativní vzdušnou vlhkost maximálně 60 %. Nádobky musí být dobře uzavřené, aby k nim nemohla vlhkost a pachy. Škodí mu přímé sluneční paprsky.

♥ K namazání na chléb nebo pečivo je výhodné si připravit medové pomazánky. Smícháme na ně máslo s medem, přidat můžeme mleté oříšky i drobně nakrájené sušené ovoce. Pro dospělé neuškodí ani pár kapek likéru. Na obložení se hodí plátky různého syrového ovoce.

♥ Výborné je citronové máslo s medem. Smícháme na ně 100 g másla, 2 lžice medu, 2 lžice citronové šťávy a strouhanou kůru z půlky dobře omytého citronu. Máslo můžeme pro změnu nahradit tvarohem.

♥ Přidáme-li do marinád na zeleninové saláty trochu medu, dostanou úplně jinou, mnohem lepší chuť. Přislazujeme jím i saláty ovocné.

♥ Pro nabírání tekutého medu jsou nejlepší dřevěné paličky, s nimiž máme naději, že kdeco nepokapeme, neulepíme. Šikovné je rovněž balení s dávkovacím uzávěrem.

♥ Zkrystalizovaný med vrátíme do původní podoby zahříváním ve vodní lázni **maximálně na 45 °C**. Jde to i v mikrovlnné troubě, kterou nastavíme na poloviční výkon.

♥ Při pečení s medem jej dáváme o čtvrtinu objemového množství méně než cukru. Je-li tedy v předpisu hrnek cukru, medu budou jen tři čtvrtiny.

Med nabíráme dřevěnou paličkou (Foto: Z. Lebl)

Sladký jako MED a pilný jako VČELA

Med je symbolem sladkosti, a proto je odjakživa spojován se sladkou chutí, kterou vnímáme jako příjemnou. Projevilo se to také v jazyce – v češtině máme hojně výrazů a ustálených rčení odvozených od slova med. Existuje zdrobnělina **medíček**, naznačující až láskyplný vztah k medu. Pokud je něco opravdu sladké, pak je to **sladké jako med**, ať už je to ovoce, nebo dívčí rty. To, co se prodává snadno, prodává se **jako med**. A pokud něco příjemného není, pak to **není žádný med**.

Medák je lidový název pro čmeláka, existuje i zdrobnělina **medáček**. Nářečně může být medák, Je-li té sladkosti až příliš, pak může nabýt i hanlivého významu. Přehnaně (a často neupřímně) přivětitivý člověk je **samý med**, mluví, jako **když medu ukrájí** nebo **jako by medem mazal**. Chce-li se někomu zalíbit, **maže mu med kolem (okolo) úst (huby)**, a jedná-li pokrytecky, pak **má v ústech med a v srdci jed**.

Od včelího výtvaru je odvozen i název zlatožluté barvy – **medová**, která je pěkná napohled. Příjemný hlas označujeme jako medový, stejně tak úsměv či slova. Medové či **medovité** mohou být ale i úlisné řeči. **Medodechá dívka** se objevuje v Nerudově poezii, **medosavka** je pták, ze slova **medo-jed** označujícího šelmu vznikl **medvěd**, je-

hož pojmenování opravdu znamená „ten, který jí med“. Odstředivka na med se nazývá **medomet** a **medonosné** jsou **rostliny**, **medotvorná** pak **včela**. Je-li někdo **medoústý**, znamená to, že je výmluvný. Med se objevuje také v příjmení **Medek** či rovnou **Med** a v zeměpisném názvu českých obcí **Medonosy** či **Medový Újezd**. A vrch ve středních Čechách poblíž soutoku Sázavy s Vltavou se nazývá **Medník**.

Staročesky se medu říkalo **strdí** a medovině **med**. **Medovina** je prastarý alkoholický nápoj vyrobený ze zkvašeného medu.

V latinsko-českém slovníku ze začátku 16. století jsou doloženy i názvy medovka a sladuška. **Medovník** je koláč s medem. Hezké je sloveso **medit si** ve významu libovat si, stejný základ má slovo medlo ve slovním spojení to by ti **medlo**, znamenající, to by se ti hodilo, osvědčilo.

Angličané mají krásný výraz pro naše líbáňky **honeymoon** čili **medový měsíc**, stejně tak Slováci nazývají toto období **medové týdne**.

Rovněž včely vnímáme jako něco kladného. Včely produkující med fascinují člověka svou činností. Říká se proto, že je někdo **pilný** nebo pracovitý **jako včela** či **včelíčka**.

Čmelák neboli MEDÁK
od Ondřeje Sekory

JOHANN GREGOR MENDEL

BOTANIK, VČELAŘ... A KNĚZ

Skromný farář z Brna, který tolik hladověl po vzdělání, že mu obětoval svůj osobní život i zdraví – to byl Mendel. S nabytými znalostmi pak strávil mnoho let nad záhonky s hrachem, kde se snažil vysledovat zákonitosti jeho křížení. Ceněn však byl i jako nadšený včelař.

Zpracoval: Zdeněk Lebl

Ilustrace: archiv

Syn sedláka

V Dolním Slezsku, v malé vesničce Hynčice, sedláku Antonu Mendelovi, veteránu napoleonských válek, a jeho žena Rosine se 20. července 1822 narodil syn Johann. Ten, přestože kraj byl tehdy německý a rodnou Mendelovic řečí byla němčina, měl nejméně ze čtvrtiny český původ.

Jeho učitelé věnovali velkou pozornost praktickému přírodopisu a jako názorná ukázka jim sloužila velká zahrada se včelínem. Zvědavý Johann tu poznával nejen pravidla pro pěstování ovocných stromů, ale získal i vztah ke včelařství, který ho měl později v životě provázet. A chtěl vědět víc.

V Opavě absolvoval šest tříd gymnázia. Otec však utrpěl při práci v lese těžké zranění, a tak si Johann sám musel přivydělávat doučováním. Velké vypětí mělo ale neblahý dopad na mládencovo zdraví, přesto se mu podařilo studium dokončit s nejlepším prospěchem ze všech.

Nezištná sestřina pomoc

Zapsal se na Filozofický ústav při uni-

verzitě v Olomouci – i tady musel přerušovat kvůli přepětí, nakonec ale studia dokončil, také díky nezištné pomoci třínáctileté sestřičky Terezie. Ta se vzdala části věna, aby mohl bratr dále studovat. Protože osvícené kláštery vzdělání podporovaly, vstoupil do Augustiniánského v Brně, kde přijal jméno Gregor (Řehoř). Mendel vystudoval díky podpoře kláštera teologickou fakultu, byl vysvěcen na kněze a působil potom jako učitel ve Znojmě. Později ještě absolvoval čtyři semestry studia přírodních věd na univerzitě ve Vídni.

Nejdřív hrách a pak včely

Potom se Mendel, plný nových znalostí, vrátil do Brna a na zahradě kláštera začal dělat své

památne pokusy. Zakoupil sazenice hrachu všech možných odrůd, různé je mezi sebou křížil, zapisoval si výsledky a z nich potom vyvozoval závěry o tom, jak a kdy se která vlastnost dědí. Jak se mělo později ukázat, **jeho pozorování byla naprosto přesná a položila základy celé vědecké disciplíny, nazývané dnes genetika.**

Kolem roku 1868 se začal horlivě věnovat včelaření – vstoupil do Včelařského spolku moravského, kde se stal prvním náměstkem starosty, účastnil se včelařského sjezdu v německém Kielu a zanedlouho pak vybudoval v klášterní zahradě včelín a postupně jej osadil až padesáti včelstvy!

O Mendelově včelaření víme jen díky krátkým sdělením v časopise Včela brněnská, třeba o tom, jak se pokoušel o kontrolované křížení včel se snahou získat lepší vlastnosti včelstev a tím i více medu. Bohužel se mu tato křížení nepovedla, jelikož tehdy ještě nebyl známý přesný způsob reprodukce včel – že královna-matka vyletí vysoko do vzduchu následována trubci, kteří ji oplodní.

A nebyl by to on, kdyby zároveň své včely nepozoroval a nepublikoval o nich řadu studií.

KRÁSA V PLÁSTVÍCH UKRYTÁ

Spousta kosmetických firem používá med jako účinnou složku přípravků, které udržují pleť pružnou, hladkou a mladistvou. Do svého programu jej zařazují zejména firmy se zaměřením na bioprodukty. Najdeme mezi nimi snad vše, co je zapotřebí pro péči o tvář i tělo, od hlavy až po paty. Stejněho efektu však dosáhneme vlastními silami, navíc mnohem laciněji. Stačí mít doma jen několik základních surovin. Zbavme se chemických konzervantů, kterými si z obličejové děláme pokusné hřiště. Času v „covidové“ době máme habaděj na to, abychom si vyrobili vlastní medovou kosmetiku.

Medový balzám na rty spolehlivě ošetří jemnou kůžičku, která byla vystavena nepříznivým podmínkám – na slunci, větru, v mrazu nebo při horečce. Lžící medu smícháme s trochou sušeného mléka a nanese před spaním.

Medová lázeň se postará o regeneraci pokožky na celém těle. Prospívá zejména suché a stárnoucí kůži. V litru teplé vody rozšleháme 2 lžíce tučného tvarohu, přidáme pět kapek levandulového esenciálního oleje a rozmícháme ve vaně s teplou vodou.

Krém včelí královny na ruce se dělá podle velmi starého receptu lidové kosmetiky. Půl lžičky včelího pylu rozpustíme ve lžici destilované vody. V malém kastrůlku zahřejeme na mírném ohni 4 lžíce glycerinu, přidáme 4 lžíce nastrohaného včelího vosku a 1dl olivového nebo slunečnicového oleje. Mícháme minutu, spojíme s pylem a nalijeme do kelímku.

Vybral: /něk/
Foto: archiv

Čistící medové mléko vyrobíme tak, že smícháme med a mléko v poměru 1:1 a doplníme šťávou vylisovanou z jednoho citronu. Ráno i večer použijeme na dočištění pleti. Uchováme v chladničce.

Medovou pleťovou masku používáme pro osvěžení suché a zralé pleti. Smísíme na ni dvě lžíce medu se lžící mandlového oleje, nanese na obličej, šíjí i dekolt, jemně vmasírujeme a necháme působit půl hodiny. Poté opláchneme vlažnou vodou.

Maska ze smetany a medu projasní normální a citlivou pleť. Dvě lžíce zakysané smetany smícháme se lžící medu a zahustíme trochou drcených ovesných vloček. Necháme působit 20 minut a smyjeme vlažnou vodou.

Vypínací medovou masku připravíme ze lžice medu, čerstvé šťávy z menšího pomeranče a kousku droždí. Po 20 minutách ji odstraníme heřmánkovým odvarem nebo vlažnou vodou.

MEDOVÉ ZÁKUSKY VONÍ VZPOMÍNKAMI

Naši předkové mnohem více sladili medem, a to i v době, kdy už se na jejich stole objevil cukr. Med se hojně používal i při pečení, což bylo z hlediska výživy mnohem zdravější než rafinovaný cukr. Neškodilo by alespoň občas se k těmto zvyklostem vrátit. Pečivo s přísadou medu má neopakovatelnou vůni i chuť.

MEDOVÝ CHLEBÍČEK

SPOTŘEBA:

100 g čokolády na vaření 250 g tekutého medu 2 vejce 125 g moučkového cukru 250 g polohrubé mouky koření (půl lžičky skořice, špetka mletého hřebíčku, špetka zázvoru) 2 lžičky prášku do pečiva 100 g mletých mandlí tuk a mouka na formu

POSTUP:

Hrubě nastrouhanou čokoládu smícháme s moukou a kypřicím práškem, med s vejci, cukrem a kořením. Do sypké části po lžících přidáváme medovou směs, a závěrem ještě mandle a podle potřeby i trochu mléka. Těsto urovnáme do vymaštěné a vysypané hladké chlebičkové formy a při 175 °C pečeme asi hodinu. Plátky můžeme potřít pikantní zavařeninou a přidobit šlehačkou.

MAROKÁNKY

SPOTŘEBA:

1/8 l mléka 100 g medu 100 g rostlinného tuku 100 g ovesných vloček 100 g kandovaného ovoce 100 g sekaných mandlí 150 g čokoládové polevy mouka na vál vymaštěný pečicí papír

POSTUP:

Ovesné vločky nasucho osmahneme dorůžova. Mléko s medem a máslem vaříme 5 minut na mírném ohni. Tekutou směs doplníme vločkami, drobně nakrájeným kandovaným ovocem a mandlemi. Těsto po vychladnutí uložíme na hodinu do chladničky. Pak z něj utvoříme na pomoučeném vále čtyři válečky, které nakrájíme na kolečka, přeneseme na plech s vymaštěným pečicím papírem, prsty lehce roztláčíme a v předehřáté troubě pečeme při 200 °C asi 12 minut. Po vychladnutí pak spodní stranu marokánek potřeme čokoládovou polevou a necháme zaschnout.

MEDOVÉ ŘEZY S JABLKY

SPOTŘEBA:

2 šálky žitné mouky 3 lžíce oleje 4 lžíce medu 100 g strouhané mrkve půl lžičky zázvoru špetka skořice špetka tlčeného hřebíčku špetka jedlé sody 1 kg jablek hrst rozinek lžíce sezamových nebo lněných semínek 1 vanilkový krém v prášku vymazaný pečicí papír mouka na vál

POSTUP:

Z mouky, oleje, medu, mrkve, koření a sody vypracujeme těsto, ze kterého vyválíme na pomoučeném vále placku, přeneseme ji na plech s vymaštěným papírem a pečeme 20 minut v troubě vyhřáté na 200 °C. Jablka zbavená jádřinců i se slupkami

nakrájíme na malé kousky a podusíme s rozinkami i semínky. Vychladlou směsí potřeme základ a ozdobíme krémem připraveným z prášku podle návodu na obalu.

Někdy pomáhal péct: /něk/
Foto: archiv

PROPOLIS NENÍ JEN VČELÍ TMEL

Foto: Shutterstock

Surovinu včely sbírají na pupenech a jiných pryskyřičných místech stromů (topol, bříza, jívka, jeřáb, olše, buk, jilm, osika, smrk, jedle, borovice). Včely ulamují pryskyřici kusadly a na propolis ji přetvoří tak, že přidají výměšky svých žláz, pak ho přinesou do úlu, kde jim ostatní včely pomůžou sundat hrudky z jejich tělíček a ihned jím potahují vnitřní části úlu. Teplem, které si včely regulují svým svalovým třesem, se z propolisu uvolňují těkavé látky, které brání rozvoji bakterií, virů, plísní, parazitů. Včelaři ho pak získávají seškrabáváním z rámečků a stěn úlu.

Včely dobře vědí, jak svůj úl chránit před škodami, které by mohli způsobit vetřelci do jejich domovů. Mají na to propolis, jinak řečeno smoluňku či dluž. Lidé si už v dobách faraonů všimli jeho dezinfekčních vlastností, a kromě léčení různých neduhů jej používali také k mumifikaci nebožtíků. Současná věda se tímto přírodním produktem intenzivně zabývá a rozsáhlé výzkumy potvrzují mnohostranné léčebné účinky.

Dnes stačí zajít do lékárny a koupit si vhodný přípravek. Přestože je snášenlivost propolisu velmi vysoká, zejména při vnitřním užívání má své říct i lékař. Také při vnější aplikaci se nedoporučuje vynechat zkoušku, která ukáže, zda nejsme alergičtí na tuto látku. Spočívá v tom, že přípravkem ošetříme nejprve malé místo a počkáme 24 hodin, zda se neobjeví nějaká reakce. Pokud ano, přestaneme.

Nejjednodušší formou, jak využít léčivých vlastností vyčištěného včelího tmelu, je propolisová tinktura. Dříve si ji dělali lidé sami, protože jde o velmi jednoduchý proces: 30 g rozdrobeného propolisu zalijeme 5 dl čistého lihu (lze použít i vodku), necháme devět dní louhovat, přičemž denně láhev protřepeme a poté obsah scedíme – a to je všechno. Ale pozor, tekutina nesmí přijít do styku s kovem!

Jaké má účinky?

Výčet neduhů, na jejichž léčení má propolis prokazatelně pozitivní vliv, je veliký. Mnohdy zabírá i v případech, kdy jiná léčba nepřinesla očekávané výsledky. Proto se přidává i do některých farmaceutických přípravků. Pro orientaci si uvedme jeho základní léčivé vlastnosti.

- ✪ Brzdí a ničí některé bakterie, čehož se využívá při léčbě oparů, aftů, ekzémů, lišejů, bérkových vředů a dalších kožních chorob -
- ✪ Likviduje některé mykózy, zejména úporné plísňe na nohou -
- ✪ Podporuje a urychluje hojení ran včetně proleženin a popálenin -
- ✪ Povzbuzuje imunobiologicky celý organismus, odstraňuje celkovou únavu a vyčerpanost, zvyšuje naši energii -
- ✪ Je antitoxický, čili neutralizuje různé jedy i bakteriální toxiny, které se dostaly do těla -

- ✪ Tlumí citlivost a bolest, například hlavy a zubů -
- ✪ Osvědčuje se proti některým virům, pomáhá třeba při střevních virózách a chřipkách -
- ✪ Spolupracuje při léčbě zánětů – močových cest, jater, ledvin, plic, nosních dutin, mandlí aj. -
- ✪ Byl zjištěn rovněž pozitivní vliv na odstranění dopadu škodlivého záření na organismus.

Tipy na použití

- ♥ Při nachlazení a bolestech v krku nic nezkazíme, když budeme několikrát denně kloktat vlažnou vodou, do níž na 2 dl přidáme 1 lžičku tinktury.
- ♥ Pokud si přivodíme spáleninu prvního stupně, ihned postižené místo potřeme, a pak ještě několikrát. Nevytvoří se tak puchýře.
- ♥ Při bolestech chrupu se přímo na postižený zub přikládá tamponek smočený v tinktuře. Na paradontózu platí ráno i večer potírání dásní spojené s masáží.
- ♥ Po nemírné konzumaci alkoholu prospěje vypít 1 dl vody se lžičkou tinktury. Pomáhá to k rychlejšímu vstřízlivění i odeznění kocoviny.
- ♥ Proti vypadávání vlasů lze bojovat vtíráním březové vlasové vody obohacené tinkturou – na 100 ml 20 kapek.
- ♥ Na kuří oka a otlaky přikládáme před spaním chomáček vaty s tinkturou a zajistíme jej obvazem. Plísňe na nohou potíráme dvakrát denně po umytí.

Leccos i vyzkoušel: /zle/

A na závěr ještě něco o složení skutečně přírodního propolisu, nikoli takzvané umělé vyrobeného. Obsahuje průměrně zhruba 14,5 % mechanických příměsí, 17 % včelího vosku, 10,5 % pylu, 41,5 % pryskyřic. Byla v něm zjištěna rovněž přítomnost železa, chrómu, manganu, hořčíku, zinku, mědi, vápníku, křemíku a dalších prvků. Je to tedy jeden z mnoha zázraků přírody, které mohou přispět ke zdraví.

Kdy volat HASIČE NA ROJÍCÍ SE VČELY

V PŘÍPADECH ŽE:

- 1 Roj se vyskytuje v místech pohybu většího množství lidí - parky, školy, úřady atd.
- 2 Roj se usídlil na domě, stromu, hospodářské budově nebo kdekoli jinde, kde se často pohybuje, či žije osoba s alergií na včelí bodnutí

KDY HASIČE NEVOLEJTE:

- 1 Roj je na stromě, či budově ve výšce nad cca 3 m – tady nikoho neohrožuje (neplatí pro místa pohybu alergiků)
- 2 Roj je v odlehle části pozemku - zde opět nikoho neohrožuje

Včelám nevadí klidně se ulebedit na naší oblíbené růži... Třebas jejich „rodinka“ váží několik kil!

Odůvodnitelný zásah je tedy tehdy, kdy může docházet k bezprostřednímu ohrožení jedinců, či skupin obyvatel. Je v pravomoci velitele zásahu rozhodnout o tom, zda bude zásah proveden, či nikoli. Včelí roj obvykle setrvá na místě pár desítek hodin, nejdéle dní, a pak většinou odletí. Zvažte tedy, jestli opravdu necháte včelstvo odstranit a zda se opravdu cítíte přítomností roje ohroženi. Hasiči musí během zásahu roj nabídnout včelaři, který o něj projeví zájem. V opačném případě ho musí zlikvidovat. Existuje totiž nebezpečí, že by si včelař mezi svá včelstva mohl zavléci choroby či parazity a jeho nasazením do svého včelínu by riskoval existenci svých včelstev.

A jak se vlastně zásah provádí?

Důležité je zjistit velikost roje, případně hnízda. V případě, že je roj nebo hnízdo pod omítkou nebo fasádou nebo v dutině stromu, tedy hasiči nevidí na velikost hnízda, je jejich zásah neúčinný. včely lze odchytávat pouze tehdy, když nejsou rozlétané (tzn. nejlépe ráno nebo večer).

Zdeněk Lebl

Foto: archiv

AŽ NÁS PUSTÍ ZA HRANICE OKRESU...

...budeme si chtít vychutnat přírodu – ne z okna autáku, ale pěkně po svých. Jinak s sebou ta kila, která jsme nabrali připoutání k domovu železnou koulí koronaviru, budeme vláčet tak dlouho, dokud naši pohodlnosti neřekneme DOST!

„KDYŽ NAVEČER JSME POD HVĚZDAMI STÁLI...“

Takhle zamilovaně si kdysi prozpěvoval Milan Chladil, aniž by měl na mysli hvězdy, které si lze „přitáhnout“ obřím dalekohledem, jaký mají v ondřejovské hvězdárně. O tom by zasvěceně mohl vyprávět Josef Jan Frič, její zakladatel, od jehož narození před pár dny uplynulo 160 roků. Ale na rozdíl od nebeských stálic my to na hvězdárnu vezmeme oklikou...

Zdeněk Lebl

Foto: autor

Stejně jako při minulých výletech zůstaneme věrní vláčku, který nás z pražského hlavního nádraží po benešovské trati odveze do Senohrab.

První písemná zmínka o obci je z 15. století. Letně znějící název obce vznikl patrně z činnosti prvních obyvatel. Poddaní a nevolníci měli pro majitele půdy vykonávat určitou činnost, podle které byli pojmenováni – a v téhle vsi to byli Senohrabové. Ostatně hrábě ve znaku vsi jsou dostatečně výmluvné...

Od železniční zastávky, kde je i východiště červené, modré a žluté turistické značky, se vydáme po té poslední, ale jen krátce. Kdybychom totiž pokračovali podél potoka Mnichovky k řece Sázavě, došli bychom až ke zřícenině Hlázky – někdejšího hradu Zlenice – ale to už by byl docela jiný výlet.

Od žluté se brzy odděluje modrá značka vedoucí krajem vsi Hrušova a ostře vybíhající až k zlatonosné Sázavě. Odtud pak bezmála do pravého úhlu uhneme vlevo a kopcovitou krajinou se vydáme na Lensedly, abychom za sebou nechali hlučnou brněnskou dálnici.

Vesnicí protéká potok a mají tady zvoníčku postavenou na památku padlých v 1. světové válce a okolo památné lípy. O existenci vsi se ví od roku 1357 (**pro zajímavost: v tomto památném roce Karel IV. položil základní kámen k novému mostu přes Vltavu, který byl po českém králi pojmenován**), nejstarší dochovaný dům č. p. 14 pochází ze 17. století. Odtud už je to jen slabá půlhodinka do Ondřejova, kam jsme se dnes vydali za jediným účelem – „podívat se hvězdám na zoubek“.

V historické kupoli uvidíme expozici věnovanou vývoji hvězdárny a řadu zajímavých přístrojů. Dozvíme se o současném poslání observatoře i jejím významu v astronomickém světě

Kromobyčejný příběh houslisty i hvězdáře

V Paříži se v březnu roku 1861 narodil syn básníka a revolucionáře Josefa Václava Friče a Anny, rozené Kavalírové, dcery zakladatele proslulé sázavské sklárny – Josefa Jan Frič. Když se rodina i s bratrem Janem a sestrou Boženou v roce 1870 vrátila do Čech, nadaný Josef vystudoval zoologii a paleontologii. Hrál taky velmi dobře na housle a dokonce založil spolek amatérských hudebníků Heroldův klub, který funguje dodnes.

Josef se svým bratrem Janem Ludvíkem založil v roce 1883 dílnu pro přesnou mechaniku, kde vyráběli velmi kvalitní optické přístroje – například takzvaný **bareoskop** pro určení hustoty cukerných šťáv nebo **polarimetr** pro stanovení cukernatosti. Tento přístroj pak Američané přijali jako oficiální měřidlo. Bratři vyráběli také geodetické přístroje a tehdy už se začínal rýsovat sen o pozorování dějů na obloze.

Hvězdárna na obzoru

Snad i proto, aby ukrátil smutek po předčasně zemřelém bratrovi Janovi, hned rok nato Josef Frič, v lednu 1898, zakoupil pozemek na vrchu Manda nad Ondřejovem a na bratrovu paměť jej přejmenoval na Žalov...

Za peníze, které získal z dědictví, na kopci začal budovat hvězdárnu. Využíval přitom své zkušenosti z výroby optických přístrojů a konstruoval unikátní dalekohledy. Na prvního máje

Kamera pro noční fotografování je řízena automaticky

1906 se mu podařilo první pozorování, když s přítelem Františkem Nušlem sledovali hvězdy takzvaným **cirkumzenitálem**, což je přístroj sloužící především k přesnému určení okamžiku průchodu hvězdy určitým místem na obloze.

František Nušl se pak stal ředitelem Fričovy hvězdárny, kterou společně rozšiřovali a kromě parkových úprav tu vytvořili i arboretum se vzácnými dřevinami.

V roce 1928 Josef Frič svou hvězdárnu daroval československému státu, avšak s podmínkou, že bude sloužit astronomické výuce na Karlově univerzitě. Jeho firma na výrobu přesných optických přístrojů fungovala dál, přežila i Fričovu smrt v roce 1945. Ale co ji zničilo, bylo komunistické znárodňování, které výrobu optických přístrojů zrušilo...

Dotýkat se hvězd!

První Fričovou observatoří byla dřevěná bouda za zahradou vily operní pěvkyně Eleonory Ehrenbergové, první Mařenky ze Smetanovy Prodané nevěsty. V letech 1904–14 postavil dvě kopule i pozorovací domky, kde nainstaloval astronomicko-geodetické a mechanické přístroje. V té době zřídil první rádiovou stanici pro příjem časových signálů v Čechách.

Odkaz, který se naplnil

Několik let potom, co Josef Frič navěky odešel někam mezi své zamilované hvězdy, vyrostla v Ondřejově sluneční laboratoř s kopulí veleproslulé značky Zeiss o průměru šesti metrů. Ale co to bylo proti dvacetimetrové kopuli pro obří dalekohled o průměru hlavního zrcadla 200 cm a s Newtonovým ohniskem 9 metrů? I hlavní přístroj observatoře pochází z dílny firmy Karl Zeiss Jena. Tohle veleukátka namířené do vesmíru slouží výzkumu takzvaných horkých hvězd. Dalekohledy ondřejovské observatoře provádějí astronomická pozorování Slunce, meteorů, asteroidů i hvězd.

Jméno dal vsi Ondřej z Dubé a první písemná zmínka o obci pochází z roku 1352. Působili tu kamnáři a hrnčíři.

A co tím věčným „koukáním Pánubohu do oken“ astronomové vlastně objevili? Asi bychom se divili, vždyť třeba slavný Hubbleův dalekohled, který na oběžnou dráhu Země do výše 600 kilometrů vynesl v roce 1990 americký raketoplán Discovery, nám ukazuje galaxie – tedy hvězdné soustavy složené z hvězd, mlhovin, hvězdokup, mezihvězdné hmoty a temné hmoty – v době jejich vzniku. Současná výška dalekohledu je asi 569 km a ten předává na Zemi obrazy vesmíru neovlivněné zemskou atmosférou. Jeho umístění mimo zemskou atmosféru umožňuje pořizovat velmi ostré snímky vesmírných těles. Od svého vypuštění se stal jedním z nejdůležitějších dalekohledů v historii astronomie a významně se zasloužil o prohloubení poznatků o vesmíru.

Ale zůstaňme v Ondřejově: co tamní pozorovatele zajímá tak, že jim nekonečný vesmír a dráhy kosmických těles zvané orbity doslova nedají spát? Proč celé noci prostřednictvím obřích sklíček hledí na nebe? Hlavně výzkum pohybu hvězd, při němž používají vzájemně propojené počítače. Sluneční oddělení zase zkoumá nejbližší hvězdu – „naše“ Slunce, a věnuje se studiu slunečních erupcí.

Vždyť na Slunci je náramně horko a občas to tam pěkně bublá...

Sluneční erupce

Jde o prudký až explozivní výron plynů, par a vody nebo lávy a sopečných vyvěrelin. Fyzikálně je erupce přeměna jedné energie v jinou. Tyto jevy ovlivňují magnetické pole Země a tím i naši centrální nervovou soustavu. Dochází k uvolňování energie z podvědomí, k probuzení potlačovaných emocí, neurčitých vzpomínek... Nevíme-li si s touto energií rady, může docházet k poruchám spánku, pocitům neznámého strachu, apatiím, duševnímu neklidu...

Ondřejovská hvězdárna je hlavní observatoří Astronomického ústavu Akademie věd České republiky, který tu také sídlí

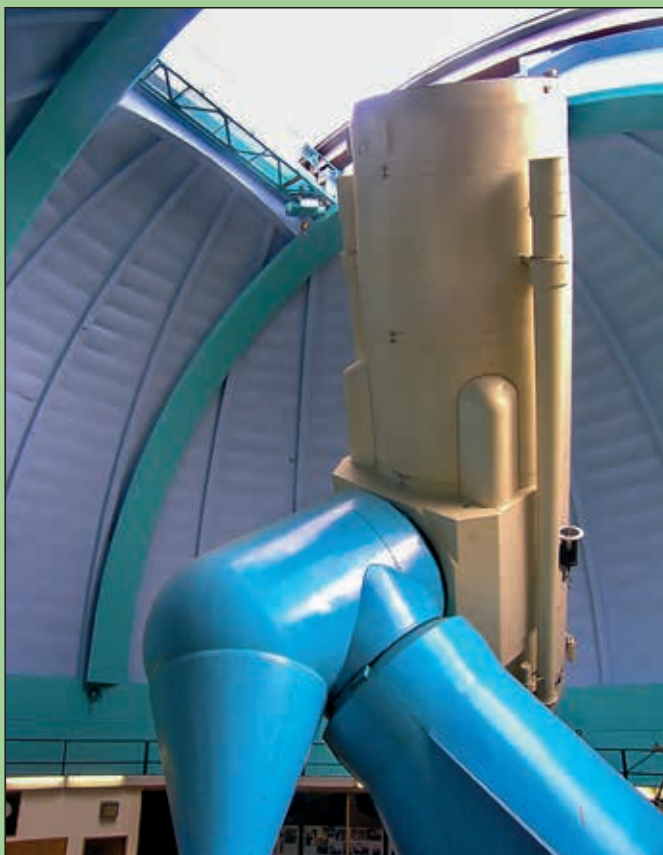
Magie letního slunovratu?

Slunce, sluníčko, ta velká žhavá koule bude co nevidět slavit. Ve dnech kolem 21. června dosahuje Slunce na své každoroční dráze vůči Zemi bodu, kdy vstoupí do znamení Raka, a severní polokoule Země se tak ke Slunci přikloní co nejbliž.

**Letos nastává léto brzy ráno,
PRÁVĚ 21. ČERVNA,
přesně v 5 hodin a 33 minut.**

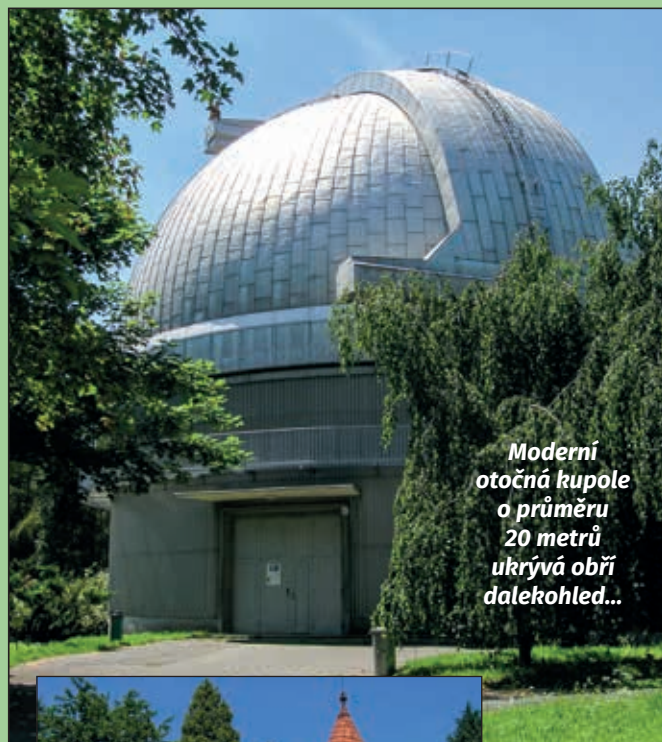
Proč nejdelší den roku nezažít právě návštěvou ondřejovské hvězdárny, kde tyhle „věci“ mají v popisu práce?

Perkovo „sklo“ tvoří dvoumetrové parabolické zrcadlo. Za jasné noci se jím dá na Měsíci rozeznat stometrový předmět, nebo na vzdálenost 20 tisíc kilometrů plamen svíčky!

A proč se den letního slunovratu mění?

Protože kalendářní rok trvá 365, případně 366 dní, ale Země oběhne kolem Slunce za 365 dní, 5 hodin a 49 minut. Proto se chvíle letního slunovratu každý rok opožďuje o těch přebývajících 5 hodin a 49 minut. Když nastane přestupný rok, datum slunovratu se předběhne o 24 hodin, minus 5 hod. a 49 min, to znamená 18 hodin, 11 minut. Tehdy může dojít ke změně data letního slunovratu na 20. červen. Ke změnám dochází i vlivem zemské dráhy. Jestli si chceme počkat do roku 3000, pak si užijeme léto o 6 hodin a 29 minut delší, a o tisíc let později to bude ještě o 14 minut víc!

*Moderní
otočná kupole
o průměru
20 metrů
ukrývá obří
dalekohled...*

*Secesní vilka
sloužila coby
pracovna i byt
Fričovy rodiny.
Na zdech
jsou sgrafita
orientovaná
podle světových
stran a znázorňují
srovnání života
s denními dobami:
ránem, polednem,
večerem
a nocí.
Kamenné
skulptury
najdeme všude
kolem*

Radioteleskop pro pozorování Slunce – to je do nebe obrácený talíř...

Je nad slunce jasnější, že třetí největší událostí v dějinách vedle objevení Ameriky a vynálezu knihtisku je bezesporu internet. Tenhle fenomén, který v takzvaném kyberprostoru – nehmotném světě vytvořeném vzájemným propojením počítačových, informačních a komunikačních systémů, spojil nespojitelné, objevil dosud neobjevené a celý svět doslova chytil do obrovité internetové sítě.

Vodojem v blízkosti strakonické dálnice ční dost vysoko na to, aby si všichni, kdo pohlednou vzhůru, mohli přečíst jednoznačný text zavedeného loga – EUROSIGNAL.

Stejnomené družstvo je bezesporu jedním z předních lokálních poskytovatelů internetu nejen na našem okrese Praha-západ, ale i v samotném hlavním městě.

Místopředseda družstva Pavel Ježdík nám přiblížil fungování úspěšné společnosti.

Připravil a infobloky opatřil: Zdeněk Lebl

Foto: archiv P. J.

Seznamte nás prosím s firmou v obecné rovině: její počátky na území ČR a její předpoklady uprostřed konkurenčního „boje“. Firma vznikla v létě 2001, hlavně se zaměřením na správu firemních sítí a programování. Připojení k internetu bylo na začátku bráno jako doplňková služba pro pár nadšců, nejprve v Praze 13 a od listopadu 2002 také v Mníšku a okolí.

Původně jsme vystupovali na trhu se službou s názvem „Mníšek-Net“ a fungovali spíše jako metropolitní poskytovatel v Mníšku pod Brdy. S tím jak se služby a firma rozvíjela a rozšiřovalo se pokrytí, přišla lepší propagace našeho jména, tedy EUROSIGNAL, ale také naše úzké zaměření na telekomunikace.

Dnes fungujeme jako plnohodnotný registrovaný poskytovatel, který se zaměřuje na budování vlastní infrastruktury v Praze a středních Čechách. Naším největším předpokladem k úspěchu vždycky byla inovace a kvalita, to znamená neustálá modernizace, nasazování nových technologií a v posledních letech se hodně soustředíme na koncové zákazníky, kteří si bez odborné pomoci poskytovatele se spoustou věcí neporadí.

Pamatujete, kdy vy osobně jste se stal součástí společnosti a s jakými ambicemi?

V Eurosignalu jsem od začátku, tedy od roku 2001. Do společnosti jsem vstupoval jako správce a tvůrce webových stránek, síťový

PRAPOČÁTKY INTERNETU

Všechno to začalo po 2. světové válce, kdy vznikaly první počítače a následně počítačové sítě, které umožnily vzájemně komunikovat. Studená válka řádící od roku 1947 mezi USA a SSSR, která hrozila vzájemným zničením obou supermocností, vyprovokovala masivní odpověď na toto riziko. Tou bylo v Americe zadání vývoje komunikační sítě pro počítače, jež by neměla žádnou technickou základnu podobnou telefonním ústřednám, a místo toho by bylo řízení sítě rozprostřeno, takže by mohla dále fungovat i při výpadku některých jejích článků. A tomuhle zázraku dnes říkáme INTERNET!

administrátor a správce linuxových systémů. Že budu jednou spravovat a budovat vlastní optickou a bezdrátovou síť, se mi ani nesnilo.

Ale když použijeme nečeskou, nicméně nejednoznačně přeložitelnou mluvu a povíme, že jste co do telekomunikační infrastruktury svým příchodem do Mníšku pod Brdy a okolí, nestavěli na zelené louce, jak to je dál?

Pro nás bylo poskytování internetu o přirozeném vývoji. Měli jsme vždy kvalitní tým z šikovných lidí, kteří byli navíc místní, konkurence nás nutila se snažit a zbavit se nálepky „garážová

firma“. Vše ostatní přišlo samo. Postupně jsme sbírali sousedící lokality, posouvaly se hranice sítě, zvedalo se povědomí o firmě, nové technologie nám umožnily posouvat produkt a dnes pokrýváme desítky obcí a měst ve středních Čechách, pokládáme vlastní optickou infrastrukturu a služby jsou srovnatelné i s největší konkurencí na trhu. Samozřejmě máme své mouchy a hodně práce před sebou, ale vždy když se ohlédneme, tak můžeme s klidem říct, že jdeme správným směrem.

Kolik má EUROSIGNAL v Řitce uživatelů a jaká jsou to připojení?
V Řitce a přilehlém okolí provozuje ES kolem 200 přípojek

A registrujete v naší vsi potíže s připojením typu tradičního zvolání: „Mně padá internet!“?

„Mně padá internet“ je univerzální stížnost, kterou eviduje libovolný poskytovatel kdekoli na světě..., včetně Řitky. Tyto problémy nejčastěji pramení ze špatného stavu či stáří domácí sítě daného zákazníka, a tam jim bez jejich spolupráce nejsme schopni pomoci. Nutno dodat, že poslední rok se situace rychle mění a lidé jsou více ochotni věnovat pozornost distribuci internetových služeb uvnitř své domácnosti!

VE JMÉNU DIGITÁLNÍHO SVĚTA

V závislosti na trhu a zavedení soukromých poskytovatelů internetového připojení (providerů) v 80. letech a rozmachu internetové zábavy v 90. letech 20. století, měl internet drastický dopad na kulturu a obchod. To zahrnovalo vzešup elektronické pošty (e-mail), na textu založená diskusní fóra a WWW (World Wide Web). Fenomén internet stále roste, kupředu masivně tlačенý mašinou komerce, nikdy nekončícím množstvím on-line informací a dalšími a dalšími faktory.

Protože je v obci řada chatařů a chalupářů, kteří připojení užívají jen o víkendech nebo dovolených, jistě je zajímavá, jestli se kvalifikují na konkrétní výhody...

EUROSIGNAL se od svých počátků věnuje rekreačním uživatelům internetu, kteří služby využívají jen o víkendech nebo v sezóně.

Mají výběr hned ze dvou služeb:

- 1) Tarif chata (kde platí nižší sazbu a internet jim běží od pátku do pondělí, s tím že mohou službu libovolně přerušovat), nebo
- 2) Kreditní systém (kde si sami službu použijí a vypínají podle dní, kdy ji chtějí využívat)

Jiní se budou ptát, je-li „eurosignálový“ internet neomezený.

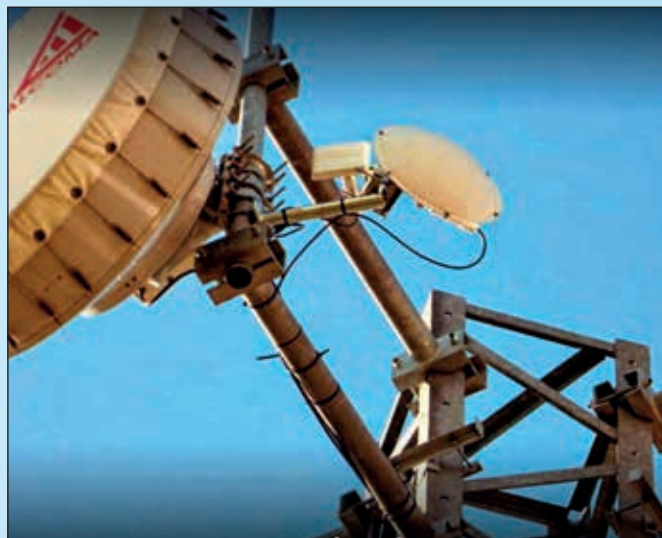
Ano, EUROSIGNAL poskytuje pouze fixní přípojky, které na rozdíl od služeb mobilních operátorů nemají datové limity. Navíc má zákazník smluvně danou rychlost služby, kterou mu držíme bez ohledu na to, jak moc službu využívá, to znamená, že se služba nezpomalí po překročení určitého limitu stažených dat, což je dnes častá praxe.

A co takhle připojení přerušit nebo změnit si tarif...?

Pozastavení služby na dobu neurčitou je u nás běžně využívaná věc. Nejen kvůli chatařům, které jsme zmínili. Nejčastěji služby pozastavují lidé, kteří hodně cestují nebo svoje nemovitosti pronajímají a ocení takovou flexibilitu.

A když se mě třeba nájemník zeptá, co se bude dít, jestliže si chce internet převést na sebe?

Nájemníci si u nás samozřejmě mohou službu zřídit sami, popřípadě si ji nechat převést od majitele. Vždy záleží na dohodě mezi majitelem nemovitosti a nájemníkem.

Na závěr nikoliv nezajímavá otázka: Kolik to „všechno“ stojí?

Všechny naše ceníkové služby se pohybují od 400 Kč do 900 Kč měsíčně. Zákazník si většinou hradí zřizovací poplatek do 1 500 korun.

INTERNET ZAČÍNÁ „CHODIT“

Jako první byla dálková komunikace mezi počítači vyvinuta pro poloautomatické vojenské radarové systémy a jejich obdobu v automatických rezervačních systémech aerolinií na konci 50. let 20. století. Pojem datové komunikace – přenos dat mezi dvěma různými místy, propojenými přes nějaký druh elektromagnetického média jako je rádio nebo elektrický drát – ve skutečnosti předchází zavedení prvních počítačů. Pomocí dalších technologií bylo možné vyměňovat data (například soubory) mezi vzdálenými počítači. A přišla myšlenka globální sítě, oficiálně realizované v roce 1982. K rychlému přijetí a propojení došlo přes moderní síť západního světa, poté začal Internet pronikat i do světa okolního a tím se stal skutečným standardem globální sítě.

A KDYŽ VENKU BYLO BÍLO, VE ŠKOLCE TO STÁLE ŽILO

8

Jaro už klepe na dveře a ve školce se na něj opravdu už všichni moc těšíme. Zimní období nebylo jednoduché, ale dařilo se nám ho zvládnout jen s malými komplikacemi.

Přesto budou děti na zimu vzpomínat rády, jelikož i přes všechna různá omezení a rušení akcí jsme ve školce užili spoustu zábavy!

Už v prosinci nás totiž netradičním způsobem navštívil **Mikuláš s andělem a hodně černým čertem.**

Čekali jsme na něj poprvé na čerstvém vzduchu naší školní terasy. Cinkot zvonečku ohlašoval příchod Mikuláše naší zahradou, čert byl ale rychlejší. Cestou však ztratil pytel, a tak se pro něj musel vrátit...

Mikuláš všem hodným dětem nadělil dárek, z kterého měly velkou radost a jako poděkování mu zazpívaly písničky. **A ty čerte chlupatý s kožíchem až na paty, kdo by se tě bál, běž zas o dům dál ☺.**

12

Putování za Betlémskou hvězdou

Při zdobení vánočních stromčků se děti začaly těšit na Ježíška a slavnostním stolem si připomínaly vánoční tradice a zvyky.

Tradici zpívání u říteckého Vánočního stromu jsme si splnili při vycházce a svá tajná přání tam pošeptali do větví. Povedlo se nám za rouškových podmínek uskutečnit i jedno divadelní představení: „Putování za Betlémskou hvězdou“, a čekání na nadílku bylo za dveřmi.

5

Ježíšek ale nahlížením do oken naší školky viděl, že přesto hodně kamarádů chybí, a tak vyčkával a přiletěl k nám hned první týden v lednu. Sledovat šťastné a spokojené děti, které s nadšením rozbalovaly nové hračky, bylo pro nás potěšením. Setkání a hraní s kamarády bylo pro všechny super. „Děkujeme, kamarádi“.

Zimní radovánky s velkou nadílkou sněhu byly pro nás inspirací. Stavěli se sněhuláci, po zahradě rostly sněhové domečky a bobová dráha byla stále plná.

Jízda z kopce je přece vždycky úžasná!

Malí stavitelé

V lednu jsme se (za bezpečnostních podmínek) stali **Staviteli** a užili si tak polytechnickou výchovu při stavbě **věží a měst**, a to v obou třídách. Získané zkušenosti se nám budou jistě hodit.

No a únor nám naboural covid, se kterým jsme se bohužel setkali, a museli všichni na pár dní do karantény... Mezitím byla ve školce provedena plošná dezinfekce Ozónovým generátorem účinným proti virům, bakteriím a mikroorganismům.

Jen co jsme se opět sešli, bylo tu nové opatření a v březnu z důvodu nařízení vlády je školka znovu uzavřena.

Avšak nezahálí – probíhá distanční, tedy dálková výuka pro předškoláky, i dobrovolná pro neškoláky, uklízí se, myjí se okna a paní učitelky chystají pro své děti nové radovánky.

A co si všichni přejeme? Aby už školka nebyla tichá, aby se tu znovu rozléhal smích i výskání. A hlavně pevné zdraví všem, šťastné rodiny, život plný lásky, radosti a krásné svátky jara ☺

Lenka Rathausová
a kolektiv MŠ Řitka ☺☺

9

1

3

4

11

10

Foto: autorka (1, 2, 8, 9, 10, 11)
Miroslava Kubová (3, 4)
Alena Wurmová (5)
Dana Jará (6, 7)
Simona Vinická (12)

7

6

2

Když Trachtovi koupili v roce 2014 polorozpadlou ruinu staré farmy, kdekoho napadlo, že se museli zbláznit. O rok později už mohli na farmu dorazit první návštěvníci. Postupně tu majitelé začali chovat kromě ptáků i ovce, kozy, krávy a nakonec vlastně všechna hospodářská zvířata. „V plánu byla i zebra, ale nakonec jsem dostala rozum,“ směje se Alena Trachtová, která se z „kancelářské krysy“ proměnila za těch pár let ve zručnou sýrařku. Mimochodem znáte sýr Asiago nebo Cabra al Vino?

„Nepřišlo to zrovna v ten nejlepší čas, ale i tak mám obrovskou radost,“ říká mi paní Alena a ukazuje mi nové prostory mlékárny. V obřím chladícím boxu zraje obrovská kola sýrů hustě vyrovnaná na regálech od podlahy až ke stropu. V plastovém boxu v rohu si hoví hermelíny. „Už začínají mít kožíšek,“ vysvětluje mi s neskryvanou radostí v hlase vrchní sýrařka a majitelka farmy. O kousek dál leží první pokus o syrečky. Ty se prý naopak nepovedly – místo aby změkly a byly na povrchu typicky mazlavé, ztvrdly. Sýrařina je ale plná překvapení, takže i o svém nepovedeném pokusu se paní Trachtová nakonec dočetla, že stvořila homolky. Ty se dříve využívaly ke zpracování tvarohu „na potom“. Jde vlastně o sušený tvaroh, který se nastrouhá a později se přidává do jídla podobně jako parmezán. Že by se ale omylem vzniklé homolky rovnou objevily v krámku paní Alena se smíchem odmítá: „Za všechny naše mléčné produkty osobně ručím a nikdy nepustím k lidem něco, co mně samotné nechutná nebo nemám pocit, že je to stoprocentní.“ Škoda, celkem ráda bych je ochutnala. První pokusy o sýr vznikaly u Trachtových doma v kuchyni. Paní Alena začínala jen s 10 l hrncem a knihou Domácí mlékař od Kláry Hadašové. „Sýrařina je alchymie. Rozhodně nedoporučuji improvizovat. Tehdy jsem ale nebyla vůbec pokorná, všechno se mi zdálo jednoduché, a tak nám doma ve vinoté-

KLÍNECKÉ mléčné poklady

ce zrál i blaťácké zlato. Ideální to rozhodně nebylo,“ vzpomíná. Čím nejlépe začít? Jogurt nebo tvaroh prý zvládne každý. I indický paneer si můžete zkusit stříhnout bez větších příprav. Náročné na vybavení jsou zrající sýry, které potřebují určitou teplotu, prostor, vlhkost i čas.

A nejvyšší metou jsou sýry plísňové, protože u nich se snadno může objevit i další plíseň s podlým zápachem, a pokud to nevíte, můžete celou svou práci vyhodit. „Já jsem se nejvíc natrápila s hermelínem. První dávka šla rovnou prasatům. Ono totiž načíst si můžete kde co, ale vlastní zkušenost je k nezaplacení,“ radí budoucím domácím sýrařům majitelka farmy. Za svou Bibli považuje oba díly Domácího mlékaře – mimochodem je to kniha, kterou jedním dechem přečetla v porodnici krátce po koupi farmy. Občas ale přijde s nějakým receptem i zákazník. „Jeden pán si tu povzdechnul, že umí vynikající risotto, ale schází mu do něj tradiční italský sýr asiago. Tak jsem ho zkusila vyrobit a dala mu ho k otestování. Byl spokojený,“ vzpomíná na historii jednoho z produktů, který najdete i v chladících boxech v krámku na dvoře farmy.

Klínecká Madeta

Mimochodem asiago je sýr z kravského mléka. Zmíněný Cabra al Vino, další specialita klínecké farmy, je sýr z kozího mléka, který se dle španělského receptu máčí po vylisování v červeném víně a následně se vínem ještě potírá. A všechno mléko je přímo z farmy. „Netroufla bych si mléko kupovat od někoho jiného. Tady vím, že je vše v pořádku, za jakých hygienických podmínek se dojí. V tuhle chvíli máme ke kozám i 16 krav, takže dojíme strojově, a investovali jsme do technologie, která mléko ihned zchladí, aby nenatáhlo okolní pachy. Mléko pravidelně kontrolujeme a odesíláme vzorky do laboratoře,“ vysvětluje mi paní Alena.

Profesionální sýrařkou se stala záhy po koupi klínecké farmy, kdy se naskytla příležitost koupit stádo osmi koz v plné laktaci. Mléko už nebylo možné zpracovávat doma v hrnci, ale pro vybudování profesionální mlékárny bylo potřeba zajistit stálý přísun mléka. „Kozy mají mléko jen sezónně. Začátkem

jara se rodí kůzlata, která jsou dva měsíce plně se svou matkou, ale i tak můžeme oddojovat. Koncem léta se ke stádu připojuje kozel a kozy „zasychají“. Od listopadu až do přelomu února a března jsou bez mléka,“ prozrazuje mi majitelka zdejšího zvířectva, proč se na farmu nastěhovaly i krávy.

První mléčné produkty putovaly rodině a přátelům a Trachtovi čekal maraton po úřadech. Jednání s hygienou se táhlo celý rok. „Byli jsme první malou mlékárnou na Praze-západ a dámy si asi myslely, že tu budujeme Madetu. Museli jsme každý měsíc posílat mléko i vodu na rozборы. Teď už to stačí jednou za půl roku a nám se dost ulevilo, i když papírování je stále víc a víc. Někdy mám pocit, že jsem se z kanceláře jen na chvíli podívala jinam, a už se zase vracím do kanceláře,“ povzdychne si paní Alena. Malým zadostiučiněním jí bylo, když dostala pochvalu od veterinární správy v Břežanech. U Trachtů je prý vždycky všechno v naprostém pořádku.

Otevřená vrata, otevřená mysl

Farma má dnes několik zaměstnanců, bez kterých by už provoz nešel zvládat. Je těžké najít schopný personál? Podle majitelky klínecké farmy ano. „Tahle práce se nedá dělat jen jako zaměstnání. Člověk musí mít ke zvířatům vztah a musí k tomu mít i zkušenosti. I já sama chodím ke kravám vždy s obrovským respektem.“ Jak se k nim vlastně dostala? Z rodu sedláků nikdo z rodiny nepochází a příběh je celkem prostý. Paní Alena pracovala na letišti v oblasti vzdělávání personálu, její muž se pohyboval v automobilovém průmyslu. Žili v Praze, ale táhlo je to pryč, takže se přestěhovali tehdy jen se dvěma školou povinnými syny do Čisovic. Tam na zahradě chovali pár zakrslých kachniček. Postupně přibývali bažanti, koroptve, perličky, holubi, a když si manžel dopřál půlroční zdravotní pauzu, zahrada byla plná voliéř a bylo jasné, že bude potřeba více prostoru. A tehdy se objevila farma v Klíně.

„Od začátku jsme hospodařili s otevřenými vraty. Bylo to takové naše vnitřní přesvědčení. Chtěli jsme, aby se tu lidé scházeli, chtěli jsme i nabídnout osvětu pro školy, školky i dospělé. Někdy jsem až v šoku, co si lidé myslí o potravinách, které jedí. Měli jsme tu třeba třídu dětí, které když viděly naše chlapy škusbat slepice, ptaly se, proč jsme je zabily. Ptala jsem se jich, odkud si myslí, že maminka bere maso. Odpověděly mi, že přece v krámkě,“ líčí mi Alena Trachtová. Zároveň lidé, kteří se přijdou na farmu podívat, jsou i potenciálními zákazníky pro zdejší produkty. Vedle stěžejních mléčných výrobků si tu lidé mohou objednat slepičí i křepelčí vejce, maso i uze-

niny. „Ty si neděláme, na to nemáme prostor. Vozíme ale naše maso řezníkovi do Říčan,“ vysvětluje. Mimo to se v krámkě dají koupit i další produkty malých výrobců. „Vždycky nám něco přihraje náhoda. Třeba přes kamaráda jsme se dostali k marmeládám od paní, která s nimi jezdí pravidelně i na soutěže do Velké Británie a pořád sbírá nějaké ceny. Říkala jsem si, že si tady na vesnici marmeládu nikdo nekoupí, ale naopak. Zájem byl velký,“ říká žena, kterou můžete potkat i za kasou farmářského krámku. Díky Marmoškám od Jožky vznikl i jeden bestseller – ochucená kefírová mléka, která jsou rozebraná téměř okamžitě, jakmile opustí dveře mlékárny. Dalším lákadlem jsou i místní nakládané sýry, pro které si lidé chodí, když potřebují originální dárek.

Klínecká farma se rychle stala i centrem kulturního dění v širokém okolí. K jednorázovým akcím přibývaly rychle i pravidelné jarmarky, každoroční dýňové slavnosti, kroužky pro děti, příměstské tábory i společenské akce. Přímě na farmě je i hospůdka, několik pokojů pro turisty a pod farmou otevřeli Trachtovi společně s šéfkuchařem Lukášem Sommerem i restauraci s všeříkajícím názvem Pod Farmou.

„Bohužel, všechny naše aktivity jsou aktuálně dost omezené nebo zrušené. Od loňského jara se mluví o dotacích z ministerstva zemědělství, které ještě nikdo neviděl. My nedosáhneme ani na pomoc z programu Covid Gastro, protože jsme neseděli s rukama v klíně a snažili se něco dělat. Tržby nám tak klesly, jen o 27 procent a vláda stanovila hranici na 30 procentech,“ nechává mě nahlédnout do zákulisí pandemického provozu Alena Trachtová. Poslední nedělní jarmark, který se jinak těší velké oblibě, se tu konal 4. října. Od té doby zeje dvůr i společenský sál prázdnotou. „Snad to nějak ustojíme,“ usmívá se sympatická majitelka a doporučuje pohlídat si v menu restaurace kremrole. Je to totiž také sezónní záležitost – s přibývajícími teplými dny už se dobré kremrole nebudou dát upéct.

Loučíme se uprostřed koziho stáda, kde mi nejmladší z rodiny Trachtových, dcera Elenka, ukazuje hrdě všech 50 letošních kůzlat. V tom hemžení a poskakování a spokojeném mečení se dá na neveselou situaci tam venku docela snadno zapomenout.

DOMINIKA RÝPAROVÁ

TAJENKA: JARNÍ PRANOSTIKA	ŠTĚTINA KANCE	1. DÍL TAJENKY	PRKENNÝ STROP (nářečné)	INICIÁLY ZPĚVAČKY PAVONE	UHELNÝ DŮL	HOUST (řídce)	CIZÍ MUŽSKÉ JMÉNO	POMŮCKA: HUDAT ICHO, KOIR NETT, TUT	AUTOR VINNETOUA	ZNAČKA HLINÍKU	ALKOHO- LICKÝ NÁPOJ	DESKA NA HLAVICI SLOUPU	NA JAKÉ MÍSTO	5. DÍL TAJENKY	KULIT
ŠPORNÁ								DRUH DORTU							
SÍRA (latinsky)								POSTAVA Z POHÁDEK 3. DÍL TAJENKY							
ŠPANĚLSKY „KAVYL“				PATŘÍČÍ EDOVI DRUH JELENA						MUŽSKÉ JMÉNO NÁTĚROVÁ HMOTA					
ŘECKÉ PÍSMENO			S CHUTÍ SOLI RUSKÉ VESNICE					MEDIKA-MANT TLUMOK					ZNAČKA LITHIA MÉ		
HOŘKÝ LIKÉR							PODOBA VESPOD					VLASTNIT ROLETY			
	VODNÍ TOK TRHAVÁ STŘELA					SAŇ DRUH OŘECHŮ					CIKÁN JMÉNO GALATIKOVÉ				JMÉNO (z latiny)
TLAČENICE					DÍLENSKÝ STŮL KÁVA					ČESKÝ HEREC OMASTKY					
DOMÁCKY IZABELA				DROBNÝ ČLUN					KOULE PŘÍBUZNÁ						
NIKOLI			OPRAVOVÁNÍ CHYB TÝK										DOVED-NOST DOMÁCKY OLDŘICH		
POVRCH KURTŮ							ŽEMLOVKA NÁSEP					PŘEDLOŽKA MZDA			
	ČÁSTEČNÝ VÝLOV ZNAČKA VYSAVAČŮ 2. DÍL TAJENKY					VÝROKY DRUH ANTILOPY					TEKUTINA KULEČNÍ-KOVÝ ŠTOUCH				
JMÉNO HERCE SHARIFA					DRUH LEMURA NÁSTROJ ŽENCE					PŮSOBNÍ BÝT VZHŮRU					KILOGRAM
OPRAVNÁ LODÍ				KARETNÍ BARVA SOUČÁST POČÍTAČE					PRAŽSKÁ ČTVRT' SMĚNEČNÝ RUČITEL						
INICIÁLY HERCE KOSTELKY			NÍŽ NEŽ KLAMAT			VYLÁT BÁSNÍK							ZNAČKA NIKLU KOKOSOVÁ VLÁKNA		
DRAVÝ PTÁK								MUŽSKÉ JMÉNO 4. DÍL TAJENKY				SLONÍ ZUB HAD			
VÍTĚZSTVÍ						PŘEDSTAVENÝ KLÁŠTERA DÝCHÁNÍ					ZNAČKA LIMONÁD SLOUČENÍ-NA BROMU				
	VĚNOVAT ZNAČKA KLOBOUKŮ				ČESKÝ HEREC ŠPANĚLSKÝ TENISTA					RUSKÝ LÍVANEK ZNAČKA HOŘČICE					SOUHLAST
KARETNÍ VÝRAZ				NĚMECKÝ „ČISTÝ“ TUMÁTE					BIBLICKÁ HORA BIBLICKÁ OSOBA						
SIBÍŘSKÝ VELETOK			PURPUR DŮL NA KÁMEN			HLUK VÉZT SE							SBOHEM TYČ VOZU		
NEPOŘÁDEK						POUZE JAKÁ VĚC						PSOVITÁ ŠELMA ZEVNITŘ			
PŘIPOJOVÁNÍ POZNÁMEK								STÁT USA							
KOLPORTÉR								NASTAT							

TAJENKA: BJÖRN- SONŮV CITÁT	NÁPŮR	VŘENÍ	PŘEDLOŽKA	KORYŠ	POMŮCKA: MOS, OPUR ZLAK	ZBYTKY PO HOŘENÍ	JMÉNO TENISTY LENDLA	BIBLICKÁ OSOBA	OSOBNÍ ZÁJMENO	OHLEDU- PLNÝ		OPUŠTĚNÉ	2. DÍL TAJENKY	TVOŘENÁ LANY	OSAHA
ŽIVOČICH					LETEC						OKENNÍ VÝPLŇ				
ČESKÝ MALÍŘ					ZNAČKA LIMONÁD						EVIN DRUH V RÁJI				
POLNÍ MÍRA			DOLOVAT						JAPONSKÉ ODĚVY						
PALICE			1. DÍL TAJENKY	PŘELUD				SLAMNÍK							
				NÁDECH				KTERÉ							
	ZNAČKA PRO TŮN	VÝZVA					NĚMECKÉ MĚSTO					DRUH PEPŘE			
		OCHRANA ZBOŽÍ					PODZEMNÍ CHODBY					RANNÍ VLÁHA			
KOŽEŠI- NOVÁ ŠELMA						INDICKÁ SMĚS KORENÍ					ŘEHAT				
						MÍ					GAL				
NEPATRNÁ ČÁSTKA					DRUH BAVLNY					OKRASNÝ KAPR				POTRAT	ONA
					ANGLICKY „ČISTÝ“					KARETNÍ HRA					
HÁDANKA				PAK					POSLAT DOLŮ						
				NÁPRSNÍ ČÁST ZÁSTĚRY					MUŽSKÉ JMÉNO						
CÍRKEVNÍ CHVALO- ZPĚV							HUDEBNÍ DÍLO								
							UKRAJIN- SKÁ ŘEKA								
	OKÁZA- LOST	ZESMĚŠ- NOVAT										TRHLINA			
		VEJČITÉ TĚLESO										VÁT			
DÁVKA						HLAVA KLAŠTERA					ZÁKUSEK				
						SETNINA					ČÁST RUKY				
ELIPSA				KAL						OKOVY					
				POKLOP						DVOJZPĚV					
LATINSKY „MRAV“				HAZAR- DER										CHAŤA Z KLÁD	HMOT- NOSTI OBALŮ
				MOŘSKÁ RYBA											
JEMNÉ KLÍŠTKY							PRÁZD- NOST								
							TRAUMA								
DÍVČÍ JMÉNO						ÚNOS						BOJOVÝ POKŘÍK			
						MZDA						AVŠAK			
	ČAS VHODNÝ K ČINNOSTI	ŽÁR				PRUŽNÁ VĚTEV					MODŘ				
		PLKAT				VŘÁCENÁ ČÁSTKA					SUROVINA K VÝROBĚ PIVA				
ŠŤOUCH					LOKÁLKA					ZÁVAZKY					
					LYŽE					LOUPIT					
JMÉNO HERCE ROMAN- ČÍKA				SCHŮZKA					ČESKÝ HEREC					REKREAČNÍ STAVENÍ	LICHO- KOPYTNÍK
				MODLA					ALDOVO JMÉNO						
ZAPÍPÁT								AMERICKÝ PAPOUŠEK				BOLTEC			
								LEDOVEC				SPOJKA			
CHŮŽÍ OPOTŘEBO- VAT						TRÁM						SNAD			
						ČESKÉ MĚSTO						ZNAČKA ASTATU			
NAHOTA (řídce)					KAPROVITÁ RYBA						TUMÁTE				
KORÁLOVÝ OSTROV					AFRIČAN						JIHO- EVROPAN				

Mníšek
pod Brdy

NECHTE SE TESTOVAT NA COVID-19 V MNÍŠKU POD BRDY

TESTY PROVÁDÍ: Mobile clinic expert MCE s.r.o.

ODBĚROVÉ MÍSTO: přízemí budovy městského kulturního střediska (V Lipkách 610)

TERMÍNY: denně od 8 do 18 hodin (můžete přijít bez předchozího objednání)

PROVÁDÍ SE ODBĚRY ANTIGENNÍCH A PCR TESTŮ.

- V případě **antigenního testu** budete znát výsledek do 15 minut od odběru.
- V případě **testu PCR** se dozvíte výsledek většinou ještě týž den, nejpozději do 7:00 následujícího dne.

PRAVIDLA PRO TESTOVÁNÍ:

Testování probíhá **POUZE** u osob, které:

- V posledních 90 dnech nebyly pozitivně testovány na nákazu covid-19.
- Nebyly v posledních 3 dnech testovány na nákazu covid-19 (antigenním či PCR testem)

POSTUP:

- Po online rezervaci na stránkách **www.clinicexpert.cz** se dostavte v daný termín a čas na místo odběru (přízemí městského kulturního střediska). Odběry budou provedeny i osobám bez předchozí rezervace.
- Vezměte si s sebou kartičku pojišťovny, mobilní telefon, respirátor a dodržujte bezpečné rozestupy.
- Antigenní testy jsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění.
- PCR testy jsou hrazeny z veřejného pojištění pouze v případě, že vám praktický lékař vystaví žádanku (i elektronickou).
V opačném případě zaplatíte na místě za provedení PCR testu 1 300 Kč.

Mobile clinic expert MCE s.r.o.

☎ 720 617 854

www.mnisek.cz

VÝROBNÍ FIRMA HLEDÁ BRIGÁDNÍKY NA DLOUHODOBOU SPOLUPRÁCI - DPP

Lehká manuální práce se stroji
a textilem. Spolehlivost, přesnost
a pečlivost podmínkou.
Možnost i směnného provozu.
Zahájení činnosti v průběhu letních
prázdnin.

Mzda: 110 Kč/hod.

Praha - západ

Více info na

Tel.: 728 150 092

E-mail: chcipraci@mcik.cz

BETON ČISOVICE

D4 exit 14 Řitka

Nabízíme

- písky
- šterky
- betony
- okrasné kačírky

s rozvozem po okolí

- transportbeton

Objednávky

- 605 875 531
- betoncisovice.cz

ŽHAVÁ SOUČASNOST

Terénní práce Na Ladech a v okolí...

KOMWAG®

Komwag, podnik čistoty a údržby města, a.s.

Odpady

svoz
likvidace
odpadkové koše
zanáška popelnic

KONTEJNERY:

- od 3–30 m³
- všechny druhy odpadu

Čištění

chodníků a ulic
strojní čištění
ruční metení
odstraňování graffiti
zimní údržba
posypový materiál

Zeleň

zahradnické práce
sekání trávy
údržba mobiliáře
ostatní komunální služby

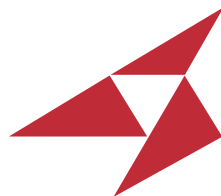
Komwag, podnik čistoty a údržby města, a.s.

Perucká 2542/10, 120 00 Praha 2 • komwag@komwag.cz • www.komwag.cz

tel. Praha: 236 040 000 • **tel. Mníšek pod Brdy:** 737 242 200

Volejte zdarma: 800 566 924

NOVÉ

ROKAL PRAHA

STAVEBNINY

TEL.: 603 541 280 / MNISEK@ROKAL.CZ / PRAŽSKÁ 1637 / WWW.ROKAL.CZ

MNÍŠEK POD BRDY

BETONÁRNA KYTÍN

**Dodávky čerstvého betonu včetně dopravy
a uložení čerpadlem**

Chouzavá 206, 252 10 Voznice (8 km od Dobříše)

☎ Expedice 602 727 028
☎ Dispečink 602 364 639
✉ obchod@kamenzbraslav.cz

Otevírací doba:
Po-Pá 7:00-15:30

**Chystáte se prodat nemovitost?
Chcete ji prodat bez starostí?
Zavolejte mi, rád přijedu za Vámi.**

RE/MAX
Horizont

Zahodte své starosti, nabízím:

- ▶ Profesionální zpracování prezentace nemovitosti
- ▶ Zajištění účinné inzerce na největších realitních serverech
- ▶ Férové a profesionální jednání
- ▶ Právní servis přes certifikovanou advokátní kancelář
- ▶ Bezpečnou úschovu peněžních prostředků
- ▶ Předání nemovitosti novému majiteli
- ▶ Kompletní servis spojený s prodejem nemovitosti

Jaroslav Pýcha

☎ **722 490 490**

Váš certifikovaný realitní makléř

Více o mně na www.jaroslavpycha.cz.

V této lokalitě hledáme:

*Rodinný dům
Byt v OV s balkonem
Chatu zděnou i dřevěnou*

jaroslav.pycha@re-max.cz

**Veterinární
ordinace**

MVDr. Irena Luxová

**JSME TU PRO VAŠE
ZVÍŘECÍ PARTÁKY**

po 9-12 15-19
út 9-12 15-19
st 9-12 15-19
čt 9-12 15-19
pá 9-12 15-18
so 9-12 —
ne — 15-18

- provádíme komplexní vyšetření krve v ordinaci na počkání
- stanovení progesteronu na počkání
- ultrazvuk, rentgen
- operační sál s inhalační anestezí
- tým zkušených lékařů a sestřiček
- těšíme se na Vás a Vaše čtyřnohé přátele

Ošetřujeme psy,
kočky, drobné savce,
prevence,
specializované úkony,
chirurgické zákroky

Adresa: Náměstí F. X. Svobody 41, Mníšek pod Brdy
telefon: +420 737 135 426
www.vetmnisek.cz, luxova@vetmnisek.cz

Srba Servis e-shop

Nové nebo ojeté auto snadno a rychle
z pohodlí vašeho domova

Je to jednoduché

1

Vyberte si a objednejte vůz na našem e-shopu

ESHOP.SRBA.CZ

2

Po vyřízení platby Vám vůz dovezeme **zdarma** po celé ČR

3

A Vy můžete zvesela jezdit

